

Diosan Qhapaq Suyu Suma Yatiyäwipa

Jiwaw askichäwixa!

Jesusax akham sänwa, janir tukusiñax purinkaspati, jan ukasti
Diosan Qhapaq Suyu arunakapax akapachan mä
testigjam yatiyatäñapkama. ¿Uk amuytati?

"Qamaqis iwija qalluwampiwa qamasini... Janiw khitis khirus
taqi qullu qullqawjanajana usuchjkaniti, janirakiw
t'unjaniti, kunatix uraqix Tatitun yatiñapampiw
phuqhantatäni, kunjamatix qutanakax lamar qutat
phuqhantkixa." (Isaías 11:6,9)

Qillqiri

Bob Thiel, Ph.D.

Diosan Qhapaq Suyu Suma Yatiyäwipa

Jiwaw askichäwixa!

Qillqiri Bob Thiel, Ph.D.

Copyright ©2016/2017/2018/2019/2022/2025/2026 by Nazarene Books.
Edition 3.0. Booklet produced for the *Continuing* Church of God and
Successors, a corporation sole. P.O. Box 109, Grover Beach, California,
93483, U.S.A. ISBN: 978-1-63660-113-7.

Kunatsa jaqinakax jan ch'amakt'awinakap askichapkaspati?

**Yatistati, Bibliax Jesusan nayrär ukhamarak qhipär yatiyatapax Diosan
Qhapaq Suyupata suma yatiyäwitaynawa?**

**Yatitanti Diosan Qhapaq Suyu ukax apostolanakan ukhamarak
jupanakar nayraqat arkirinakan juk'amp ch'amanchatapänxa?**

**Diosan Qhapaq Suyu ukax Jesusan jaqichapaxiti? Diosan qhapaq
suyupax jichhax Jesusax jiwasan jakañapaxiti? Diosan qhapaq suyupax
jutirin mä chiqap qhapaq suyuchiti? Biblian yatichäwiparux iyawsätati?**

**¿Kunasa mä qhapaq suyu? ¿Kunasa chiqpachapuni Diosan Qhapaq
Suyupa? ¿Kuns Bibliax yatichi? ¿Kuns nayra cristianu iglesianakax
yatichapxäna?**

**Amuytati, janär tukusiñax purinkaspati, Diosan Qhapaq Suyu
arunakapax akapachan mä testigjam yatiyatäñapkama?**

*Nayrär tapan jamuqapax mä iwija qallu mä qamaqimpi ikiskir uñacht'ayi, Burdine
Printing and Graphics ukan wakicht'ata. Qhipa tapan jamuqapax Jerusalén markan
nayrär Diosan Iglesiapata mä chiqawa, 2013 maran Dr. Bob Thiel jupan apsuta.*

Manqhan utjirinaka

1. Jaqinakax askichañanaktix utjapxiti? llap'i 4
2. ¿Kuna Suma Yatiyäwi Jesusax yatiyäna? llap'i 10
3. ¿Markanakana Qullan Qillqatapanxa, Qhapaq Suyu uñt'atäna? llap'i 22
4. ¿Apóstolanakaxa Qhapaq Suyu Suma Yatiyäwi yatichapxänti? llap'i 29
5. Machaqa Testamento anqäxankir qillqatanakaxa Diosan Qhapaq Suyu tuqita yatichapxäna. llap'i 40
6. Griego-Romano iglesianakaxa Diosan Apnaqawipax wali wakiskiriwa sasaw yatichapxi, ukampisa... llap'i 61
7. Kunatsa Diosan Qhapaq Suyu? llap'i 70

Jikxatañataki yatiyäwinaka

llap'i 79

Amuyt'awi: Aka pankax inglés arut jaqin lurat amuyt'awimpi jaqukipatawa, ukataw yaqhip arunakax janiw qallta arurjamäkaspasi, ukampirus jak'ankañapaw suyasi. Inglés arun pankax internet tuqin inakiw jikxatasi, aka chiqan: www.ccog.org.

1. Jaqinakax askichañanaktix utjapxiti?

Akapachax walja jan walt'awinakaniwa.

Walja jaqinakaw manq'at pist'ata. Walja jaqinakaw t'aqisiyata. Walja jaqinakaw pichuñan jakasipxi. Walja markanakaw jach'a manun jakasipxi. Wawanaka, janir yurinkirinakampisa, ñanqha luratanakampiw uñjasipxi. Droganakatakix jan atipkañ usunakaw walja qullirinakarux llakisiyi. Jach'a fabricanakani markanakan samarapax wali q'añuchatawa, jan walir puriyiri. Kunayman politiconakaw nuwasiñamp axsarayapxi. Terroristanakan nuwasitanakapax sapa kutiw utjaski.

Akapach p'iqinchirinakax jaqinakan jan walt'awinakap askichapxaspati?

Waljanix ukham amuyapxi.

Taqinitak Machaq Amtawi

2015 marana, septiembre phaxsit 25 urunxa, Vaticano markan Papax Francisco jupan mä jach'a arst'äwip qhipatxa, Naciones Unidas (UN) ukan 193 markanakapax "17 Suma Qamañataki Jilxattäwi Amtanaka" phuqhañatakiw ajllipxatayna, ukax awisax *Machaq Taqpachan Amta* sasin uñt'atänwa. Akax UN ukan 17 amtanakapawa:

Amta 1. Taqi kasta pichaña taqi chiqan tukjaña.

Amta 2. Manq'a pisiña tukjaña, manq'a utjañapataki, suma manq'asiñataki ukhamaraki pachamamamp suma yapuchasiña jach'anchayaña.

Amta 3. Taqi jaqinakana, taqi maranipkchisa, q'uma jakañapa ukat suma qamasiñapa qhanstayaña.

Amta 4. Taqinitakix taqinir katuqiri, chiqap yatiqäwi suma utjañapataki, ukhamarak jakäwip pachan yatiqañatak ch'amanchañataki.

Amta 5. Chacha warmi pachpakankañ jikxataña ukat taqi warminakarus a imill wawanakarus a ch'amañchaña.

Amta 6. Taqinitakix uma ukhamarak q'umachasiñ utjañapa, ukhamarak pachamamamp sum apnaqañapa qhanstayaña.

Amta 7. Taqinitakix jani jila alani, iyawskaña, wiñayatakisa ukat jichhapachankir ch'ama utjañapataki.

Amta 8. Wiñay, taqinir katuqiri ukhamaraki pachamamamp sum sarantiri qullqi jilxattäwi ch'amanchaña, taqinitakix phuqhat ukhamaraki aski irnaqäwi, ukhamaraki suma irnaqäwi.

Amta 9. Ch'ullqi luräwinaka sayt'ayaña, taqinir katuqiri ukhamaraki pachamamamp sum sarantiri industria jach'anchayaña, ukhamaraki machaq amuyunaka ch'amanchaña.

Amta 10. Marka manqhanxa ukhamaraki markapura jani kikipäwi jisk'aptayaña.

Amta 11. Markanaksa jaqi jakawinaksa taqinitak katuqiri, qhispiyata, ch'ullqi ukhamaraki pachamamamp suma jakañataki luraña.

Amta 12. Pachamamamp sum sarnaqañataki alasiñanakampi luräwinakampi uñjaña.

Amta 13. Pachamamax mayjt'atapata ukat jan walinakapatsa jank'aki ch'amachasiña.

Amta 14. Qutanaka, lamanaka ukat quta manqha yänakapsa suma apnaqaña, wiñay jakañataki.

Amta 15. Uraqi pachamamanakan suma apnaqasiñapa jark'acaña, kutt'ayaña ukhamaraki ch'amanchaña, quqa quqanak suma apnaqaña, ch'usa uraqiru saykataña, ukhamaraki uraqi t'unjaña sayt'ayaña kutt'ayaña, ukhamaraki jakañanakan mayjt'awipa chhaqtañapa sayt'ayaña.

Amta 16. Wiñay jiltäwitakix suma qamaña, taqinirus katuqiri markanak jach'anchayaña, taqinitakix chiqanchäwir mantañ

utjañapataki, ukat taqi patanakana suma irnaqiri, juchanchayasiñ yatiri, taqinirus katuqiri tantachäwinaka utt'ayaña.

Amta 17. Phuqhañatak thakhinaka ch'amañchaña ukat wiñayatak jiltäwitak taqi markanak taypin yanapt'asiwi machaqchayaña.

Aka amtawix 2030 marakama taqpach phuqhachasiñapawa ukatsti *2030 maran Pachamama Suma Qamañataki Amtawi* sasaw uñt'ataraki. Jaqinakan usunakap askichañ amti, kamachinakampi, yatichäwimpi, ukatsti markapura ukhamarak iñiwinak taypin yanapt'asiwimpi. Walja amtanakapax askikchisa, yaqhip lurañ thakhinakapasa amtanakapas jan walirakiwa (qawqha. Génesis 3:5). Aka amtawixa, ukhamaraki, jiwata Papa Francisco-n *Laudato Si* encíclica qillqatapampi chikaw sarantäna. Papa León XIV-sa aka 2030 amtawi yanapt'añataki arunak arsurakina.

"Machaq Taqpachan Amta" ukax "Machaq Católico Amta" sasaw sutichatarakispa, kunatix "católico" arux "taqpachan" sañ muni. Papa Franciscow uka katuqaña sutichäna. aka ajendata "mä jach'a suyäwi unancha."

Naciones Unidas-an amtawipar arktasina, 2015 maran diciembre phaxsinxa mä tantachäwiw Paris markan utjäna (oficialmente sutinchata *21st Conference of the Parties to the UN Framework Convention on Climate Change*). Papa Francisco jupax ukhamarakiw uka jach'a markapura amtawi jach'añchäna ukatxa markanakarux iwxt'äna "nayrar sartañ thakhi suma amuyumpi arktapxañapataki, ukatxa juk'ampi jilxattir mayacht'asiñ amuyumpi."

Akapachanxa niya taqi markanakaw Paris markan amtawinakaparux iyaw sapxatayna, ukax pachamamatakix chiqap amtanakani ukhamarak qullqi churañatak arust'äwinakaniwa. (Ukatsti, EE.UU. markan p'iqinchiripa Barack Obama jupax 2016 maran mä qillqata firmäna, akaru EE.UU. markax iyaw sañapataki, ukampirusa 2017 maranxa, EE.UU. markan p'iqinchiripa Donald Trump jupax säna, Estados Unidos markax JANIW iyaw sat Paris amtawinak katuqkaniti sasina ukat EE.UU. markarux anqar apsüna. Akax taqi markanakana jach'a phiñasiñ uñstayäna ukat yanapt'awayiwa EE.UU. markax Europa ukat yaqha walja uraqpach chiqanakat jithiqtañapataki.)

Papa Francisco jupax säna, jaqinakax "chhaqtxapxaniwa" janitix pachamama tuqita mayjt'awinaka lurapxani ukhaxa.

Janiw khitis q'añuchata samana samanaña, awtjaña, wakchaña, chhaqtayaña, ukat yaqhanaksa munktanti, ukampirusa, ¿jaqinakan ch'amachasiwipaxa Naciones Unidas-an 2030 maran amtawiparu jan ukax Paris amtawinakar puriñatakix jaqinakan uñjaski uka jan walt'awinakxa askichaspati?

Naciones Unidas-an luratanakapa

Naciones Unidas ukax 1945 marana, Taypi Suyu Pacha Payiri tukuyatatxa, 24 uru taypi sata phaxsit utt'ayatawa, ukham ch'axwäwinak jark'aqañataki ukhamaraki akapachan suma qamaña utjañapataki ch'amachañataki. Utt'ayatäkäna ukhaxa, NU ukax 51 markanakaniwa; jichhax 193 markanakaniwa.

Naciones Unidas ukax utt'asitapatpacha, akapachanxa patak patak jan ukax waranq waranq ch'axwawinakaw utjawayi, ukampirusa, janira kimsaïr Jach'a Ch'axwäwi sasin uñt'ayasiñjamax utjkiti.

Yaqhipanakax amuyapxiwa, Naciones Unidas ukan ch'amanchañapawa satäki uka markapura yanapt'asiwixa, Papa León XIV ukhamaraki yaqha walja iyawsäwi p'iqinchirinakan ch'amanchañ munapki uka taqi iyawsäwinakana mayacht'asiwipa amtawimpi mayachata, suma qamaña ukhamaraki qamir qamaña apaniniwa.

Ukampirusa, Naciones Unidas-an aka lurañatak sarnaqäwipax janiw walikiti. Naciones Unidas utt'atäxatpach walja nuwasiwinak utjawayi, ukatsti walja waranqa waranqan jaqinakaw manq'at pist'ata, yaqha markar qhispiyata, jan ukax wali wakcha jakasipxi.

Walja tunka maranak nayraxa, Naciones Unidas ukax Waranqa Maran Jilxattäwi Amtanakap phuqhañ qalltawayi. Kimsaqallqu "jilxattäwi amtanaka" ukaw utjäna, ukampirus janiw phuqhaskänti, Naciones Unidas pachpan arunakaparjamaxa. Ukhamasti, 2015 maranxa, "17 Pachamamamp Suma Qamañataki Jilxattäwi Amtanaka" satäki ukax iyaw

satäna. Yaqhipanakax wali askispawa sasaw amuyapxi. Yaqhipanakasti mä samka ukhamakiw sasaw amuyapxi.

Utopía tuqitxa, 2016 marana, mayo phaxsit suxta urunxa, uka pachana Papa Francisco sataynawa, jupax mä jaqjam sarnaqiri Europa markan utópia samkasitayna, uka iglesiapax uka continente markaru jikxatañapataki yanapt'añapataki. Ukampirusa, uka Papana samkapax mä axsarkañ samkaruw tukuni (Uñxatt'aña 18).

Mä qawqha yanapt'asiwimpi jikxatawimpiw utjaspa, ukampisa...

Merriam Webster's Dictionary qillqatax akham siwa, utopía ukax "mä amuyt'at markawa, kawkhantix apnaqäwipa, kamachinakapa, ukhamarak jaqinakan jakäwipax wali suma, jan pantjaniwa." Bibliax yatichiwa, jaqinakax janiw pachpa ch'amapampix jan walt'äwinakap askichapkaspati:

Tatitu, yattwa jaqin thakhipax janiw jupan pachpankiti; sarnaqir jaqix janiw kayunakap irpxaruñ atikiti.

Bibliax yatichiwa markapura yanapt'asiñax jan walt'kaniti:

16 Thakhinakapanxa t'unjañampi llakisiñampiwa utji; 17 Suma qamaña thakhi janiw uñt'apkiti. 18 Diosaru ajjsarañaxa janiw nayranakap nayraqatan utjkiti. (Romanos 3:16-18)

Ukampirusa, walja jaqinakaw jupanakan suma jakäwi markapat amuyuparjam irnaqasipki, ukat awisax religionaruw mantantañ munapxaraki. Ukampirusa, niya janiw khitis mä chiqa Diosan thakhipar arkañ munapkiti. Janiw sañ munkiti Naciones Unidas-an jan ukax Vaticanon amtanakaparux janiw nayrar sartäwix utjkaniti sañaxa. Utjaniw yaqhipanakaxa (ukat walja amtanakax walikiskiwa), ukhamarakiw yaqhip qhiphar kutt'äwinakas utjarakini.

Chiqpachansa, inas jach'a ch'axwäwi qhipatxa, mä kasta markapura suma qamañataki amtawi iyawsatäni ukatxa chiqanchatäniwa (Daniel 9:27). Ukhamäpanxa, waljanixa k'arimpi iyawsapxaniwa, jaqinakaxa mä juk'ampi suma qamañani ukatxa samka markaru puriyapxaniwa, sasa.

Waljaninakaw ukham markapura 'jan utjiri suma qamawi' (Ezequiel 13:10 uñxatt'äta) ukhamarak kunayman uñacht'äwinakampi muspharkañanakampis sallqjatäpxani (2 Tesalonicenses 2:9-12). Ukampisa Bibliax siwa ukham qasitux janiw wiñayatakikaniti (Daniel 9:27; 11:31-44), p'iqinchirinakax kunsä sapxchisa (1 Tesalonicenses 5:3; Isaías 59:8).

Jesust jithiqtasina, jaqinakax aka 'jichha jan wali pachanxa' mä suma qamaña utt'ayapxaspa uk amuyt'awixa, mä k'ari suma yatiyawijiwa (Gálatas 1:3-10).

Jaqinakakiw chiqpach utopia uñstayañatakix janiw atipkiti ukhaxa, ¿kuna kasta utopia-s utjaspa?

Jisa

Diosan Qhapaq Suyuqa aka Uraqsa, ukat qhiparusti wiñay pacha taqpachsa, muspharkañjam askichaniwa.

2. ¿Kuna Suma Yatiyäwi Jesusax yatiyäna?

Bibliax yatichiwa, mä suma qamaña markax, Diosan Reinop sutini, jaqinakan apnaqäwinakaparux lantintaniwa (Daniel 2:44; Apocalipsis 11:15; 19:1-21).

Jesusax taqi jaqinakataki irnaqäwip qalltkäna ukhaxa, Jupax yatiyasa qalltawayi **Diosan Qhapaq Suyup Suma Yatiyäwipa**. Aka Markan yatiyatapawa:

14 Juanax carcelaru apayatäxän ukhaxa, Jesusax Galilea markaruw Diosan qhapaq suyupata suma yatiyäwi yatiyas saräna. 15 Aka arunak sasa: "Pachax phuqhataxiwa, Diosan qhapaq suyupax jak'ankiwa. Juchat kutt'apxam, suma yatiyäkirus iyawsapxam." (Marcos 1:14-15)

Suma Yatiyäwi aruxa, griego arun *euangelion* ukham qillqantatawa, ukatsti "suma yatiyäwi" jan ukax "suma suma yatiyäwi" sañ muni. Machaq Testamento-nxa, Diosan apnaqawipata arsuñataki "kingdom" sañ inglés aruxa, NKJV-nxa niya 149 kuti ukat Douay Rheims Biblia-nxa 151 kuti aytasi. Ukax griego aruta *basileia* sasin qillqantatawa, ukax mä qhapaq apnaqawi jan ukax qhapaq suyu sañ muni.

Jaquinakan qhapaq suyunakapasa, ukhamaraki Diosan qhapaq suyupasa, mä qhapaqaniwa (Apocalipsis 17:14), mä uraqina jikxatasipxi (Apocalipsis 11:15), kamachinakapaniwa (Isaías 2:3-4; 30:9), ukatsti jaqinakapaniwa (Lucas 13:29).

Akax Mateo-n qillqatapata, Jesusan nayrär taqinin yatiyäkawipawa:

²³ Jesusax Galilea markpachan sarnaqäna, sinagoganakapan yatichasa, qhapaq suyun suma yatiyäkawip yatiyasa. (Mateo 4:23)

Matewus ukhamarakiw qillqi:

Ukxarux Jesusax taqi markanakana, jisk'a markanakapansa sarnaqäna, sinagoganakapan yatichasa, qhapaq suyuna suma yatiyäkawipa yatiyasa.

Machaq Testamentox uñacht'ayiwa Jesusax wiñayapataki apnaqaniwa:

Jupasti Jacobon utaparuw wiñayapataki apnaqani, ukatsti apnaqäwipax janiw tukuskäniti.

Lucasax qillqatayna, Jesusan khithatäwipan amtapax Diosan Qhapaq Suyu yatiyañatakiw sasina. Jesusan yatichatap amuyt'apxam:

Jupanakarux akham sänwa: "Diosan qhapaq suyupat yaqha markanakarus yatiyañajapuniwa, kunatix ukatakiw khitanitäta" sasa.

¿Jumax uka tuqit yatiyapkiri ist'iritati? ¿Amuyasirütati Jesusax khitatäna ukax Diosan Qhapaq Suyu yatiyañapatakiw sasina?

Lucasax ukhamarakiw qillqi, Jesusax Diosan Qhapaq Suyu tuqit yatiyir saratayna:

10 Ukatsti apostolanakaxa, kut'anxasina, kunanaktix lurapkäna ukxa Taqpachwa Juparu yatiyapxäna. Ukatsti Jupaxa jupanakaru aparasina, Bethsaida sutini markana mä ch'usa chiqaru imantt'asiruw sarxäna. 11 Ukampirusa, jaqi qutuxa yatisinsti, juparux arkapxänwa; ukatsti Jupaxa jupanakaru katuqasina, Diosan qhapaq suyupata jupanakaru arsuwayäna.

Jesusax yatichäna, Diosan Qhapaq Suyu ukax Juparu arkirinakatakix nayrür lurañapänwa:

Ukampisa nayraqata Diosan qhapaq suyupampi chiqap sarnaqäwipampi thaqhapxam.

³¹ Ukampisa, Diosan qhapaq suyup thaqhapxam, ukhamata taqi akanakax jumanakatakix yapxatatañapawa. ³² Jan axsarapxamti, jisk'a t'awra, kunatix Awkinakaman kusisiñapawa qhapaq suy jumanakar churañaxa. (Lucas 12:31-32)

Cristianunakax nayraqatpuniw Diosan Qhapaq Suyu thaqhapxañapa. Ukax akham lurasipxi: Criston munataparjam jakasisa, Kutt'anitapampi Qhapaq Suyupampis suyasa, ukhamarak taqi kunan nayrar uñtasina. Ukampirus,

walja Criston arkirinakapax janiw nayraqat Diosan Qhapaq Suyu thaqhapkiti, janirakiw kunas ukä uk yatiñapkisa. Waljanirakiw pantjasisa amuyapxi, aka pacha política ukar mantañaw Diosax cristianunakat suyki ukham. Diosan qhapaq suyup jan amuyasaxa, janiw

Jichhax kunjamtï jakañapäki ukham jakapxam, jan ukax kunatsa jaqinakax ukham pantjasitäpxi uk amuyapxam.

Ukhamaraki amuyt'añäni, qhapaq suyux mä jisk'a t'awraruw churatäni (Romano 11:5 uñxatt'äta). Chiqa jisk'a t'awran chikancht'asiñ munañatakix llamp'u chuymaññaw wakisi.

Diosan Qhapaq Suyuqa janira aka Uraqina utt'ayatäkiti.

Jesusax yatichäna, arkirinakapax qhapaq suyun purinitapataki mayipxañapawa, ukhamax janiw jupanakax jichhax ukankapkiti.

⁹ Alaxpachankir Awkisaxa, sutimax jach'añchatäpan. 10 Qhapaq suyumax purinpan. Munañamasti phuqhaskañapawa (Mateo 6:9-10)

Jesusax arkirinakaparux Diosan qhapaq suyup yatiyañataki khitawayi:

1 Ukatsti Jupax tunka payani arkirinakaparuw tantachäna, jupanakarux taqi supayanakaru atipjañataki, usunaka qullañatakix ch'amampi atiñampiw churäna. 2 Jupax Diosan qhapaq suyup yatiyañatakiw khitänxa.

Jesusax yatichäna, jupan utjatapax sapaki janiw qullan markäkänti, kunatix uka pachanx qullan markax Aka Uraqin janiw utjkänti, ukatwa jupax uka pachanx janiw sutipampix supayanakar jaqsükänti:

Ukampis nayax Diosan Ajayupampiw supayanak jaqsuskta ukhaxa, chiqpachapuniw Diosan qhapaq suyupax jumanakar purinxi.

Chiqa qhapaq suyux jutirinwa—janiw jichhürükiti, kunjamtix Marcos uñacht'ayki ukhama:

⁴⁷ Ukatsti nayramasti juchachayätam ukhaxa, apsusim. Juk'ampi askiwa jumantaki mä nayrani Diosan qhapaq suyupar mantañama,

paya nayrani jaqit sipansa, nina taypir jaqthapit jaqit sipansa... (Marcos 9:47)

²³ Jesusax muytasaw yatiqirinakaparux sänwa: "iQamir jaqinakax Diosan apnaqäwipar mantañax qawqha ch'amasa!" ²⁴ Yatiqirinakapasti arunakapata muspharapxänwa. Ukampisa Jesusax wasitat jupanakarux sänwa: "Wawanaka, qamiriñanakar atinisiñan jaqinakax Diosan qhapaq suyupar mantañax qawqha ch'amasa!" ²⁵ Mä qamir jaqin Diosan qhapaq suyupar mantañapat sipansa, mä kamillaruw juk'amp jasaki mä yawrin nayrapat pasañaxa." (Marcos 10:23-25)

Chiqpachapuniw jumanakarux sista, janiw uva achut lurat vinotxa jichhatpachax umxayätti, Diosan qhapaq suyupankkasın machaqat umañkama.

⁴³ Arimathea markankir José, jilir tantachäwinkir mä suma uñt'at jaqi, jupax Diosan qhapaq suyup suyasiskarakinwa, jutasina ch'amachasisa... (Marcos 15:43)

Jesusax yatichäna, Diosan qhapaq suyupax janiw jichha pacha akapachankiti:

Jesusax sänwa: "Nayan qhapaq suyux janiw aka pachankiti. Nayan qhapaq suyux aka pachankaspänxa, nayan irnaqirinakajax nuwasipxaspawa, Judionakar jan katuyatäñajataki; ukampirus jichhax qhapaq suyux janiw akat jutkiti." (Juan 18:36)

Jesusax yatichäna, Qhapaq suyux jupan Qhapaqjama kutinipanwa purinini:

³¹ "Kunapachatix Jaqin Yuqapax jach'añchäwipampi purinini, taqi qullan anqılanakampi chika, ukapachax jach'añchäwippan qhapaq qamawippan qunt'asiniwa. ³² Taqi markanakaw nayraqatapan tantachatañani, jupasti maynit maynikam jaljtayaniwa, kunjamatix mä iwija uywirix iwijanapak qawranakat jaljtayki ukhama. ³³ Ukatsti iwisanakaru kupi amparaparuw uñt'ayani, qawranakasti ch'iqä amparapar. ³⁴ Ukatsti Reyixa kupi amparankirinakaruxa akham saniwa: 'Jutapxam, awkijan saminchatanakapa, aka pachan

qalltatpach jumanakatak wakichat qhapaq suyuru katuntapxam'.
(Mateo 25:31-34)

Diosan Qhapaq Suyu akana jan utjipanxa, janiw mä chiqpach suma qamaña uñjaññiti, ukax utt'ayasiñapkama. Walja jaqinakax Diosan qhapaq suyup jan amuyapkipanxa, janiw amuyapkiti kunjams munasiñampi apnaqäwipax irnaqi.

Diosan Qhapaq Suyuqa janiw purinikiti "janir taqi yaqha markanakax mantankapkama" (Romanos 11:25)—ukat ukax janiraw pasawaykiti.

Jesusax kunjamasa Diosan qhapaq suyupax sasaw säna?

Jesusax Diosan Qhapaq Suyu kunjamasa ukata yaqhip qhanañchäwinaka churäna:

²⁶ Jupasti akham siwa: "Diosan apnaqawipax akhamawa, kunjamatix mä jaqix jath'a laq'ar willt'aspa, ²⁷ aruman ikispa, urun sartaspa, ukat jath'ax jalsuspa, jilsuspa, jupapachax janiw yatkiti kunjamas ukxa. ²⁸ Kunatix uraqix pachpaw yapuchawi achuyi: nayraqat ch'uxu, ukatsti t'unqu, ukatsti t'unqu manqhan phuqhat juyra. ²⁹ Ukampis juyrax poqotäxi ukhaxa, jank'akiw arp'a uchxi, kunatix yapuchawi apthapiñ pachax purinxiwa." (Marcos 4:26-29)

¹⁸ Ukatsti Jupax sänwa: "¿Kunjamasa Diosan apnaqawipaxa? ¿Ukat kunampirus uñtasiristxa? ¹⁹ Mä mostaza jath'jamawa, mä jaqix apasisinx yapuparuw sataynäna; ukat jilsuwayasinxa mä jach'a quqaruw tuküna, ukat alaxpachan jamach'inakax alinakapan q'isthapixäna." ²⁰ Ukatsti wasitat saskarakinwa: "¿Kunarus Diosan apnaqawipax uñtasitaspa? ²¹ Mä warmi katuqkäna uka q'aymat uñtasitawa, kimsa tupu hak'uru imantäna taqpach q'aymatayasiñapkama." (Lucas 13:18-21)

Aka parábolanakax amuyt'ayistu, qalltanx Diosan Qhapaq Suyu jisk'akikchisa, qhiparux jach'aptaniwa, mä jan tukuskir pachakama apnaqaniwa.

Lucasax ukhamarakiw qillqatayna:

Inti jalsu tuqita, inti jalanta tuqita, alay tuqita, aynacha tuqita jutapxaniwa, ukatsti Diosan qhapaq suyupan qunt'asipxaniwa.

Ukhamasti, Diosan Qhapaq Suyuqa taqi akapachankir jaqinakaniwa. JANIW Israelita achachilanakani jaqinakakikiti, jan ukax yaqha kasta jaqinakakikiti. Taqi tuqinkir jaqinakaw aka qhapaq suyuna qunt'asipxani.

Lucas 17 ukhamaraki Qhapaq Suyu

Lucas 17:20-21 ukax yaqhipanakaruw muspharayi. Ukampirusa, ukar janir purkasaxa, amuyt'apxañäni, jaqinakax chiqpachapuniw Diosan Qhapaq Suyupan manq'apxani:

"¡Diosan qhapaq suyupan t'ant'a manq'irixa saminchatawa!"
(Lucas 14:15)

Jaqinakax (jutas pachanxa) Diosan Qhapaq Suyupan manq'apxaniwa, ukhamax janiw jichhax chuymanakapan imatäkikiti, Lucas 17:21 chiqan pantjasit jaqukipäwinakasa jan ukax jan amuyt'asiñanakasa yaqha amuyt'ayapkchisa.

Lucas 17:20-21 uka AFV jaqukipatax yaqhipanakar amuyt'añ yanapt'aspa:

20 Jichhax Fariseonakax Juparu jiskt'apxäna kunapachas Diosan apnaqawipax purinini, ukhax Jupax jupanakarux sänwa: "Diosan apnaqawipax janiw uñjañjam purinkiti; 21 Janiw sapxarakini: '¡Akaankiwa!' jan ukax, '¡Ukaankiwa!' sasa. Kunatix, ¡uñjam!, Diosan apnaqawipax jumanak taypinkiswa." (Lucas 17:20-21, AFV; uñxatt'arakismawa NASB ukhamaraki ESV jaqukipatanaka)

Amuyt'apxañäni, Jesusax jani iyawsir, aycha munir, ukhamarak k'ari Fariseonakaruw parlaskäna. Jesusax "jupanakarux jaysäna" — Fariseonakaw Jesusarux jiskt'apxäna. Jupanakax janiw jupar uñt'añ munapkänti.

¿IGLESIANTI jupanakaxa utjäna? ¡Janiwa!

Jesusax ukhamaraki janiw mä jank'aki utt'ayasiñatak iglesiat parlañäniti. Janirakiw amuyun jan ukax chuyman amuyunakats parlañäniti.

Jesusax Jupan APNAQÄWIPAT parlaskäna! Fariseonakax janiw Juparu mä iglesiat jiskt'apkänti. Jupanakax janiw kuns yatipkänti mä Machaq Testamento iglesian jank'aki utt'ayasiñapatxa. Jupanakax janiw mä suma chuymankipsiñat jiskt'apkänti.

Khilitix amuyaspa Diosan Qhapaq Suyu ukax IGLESIWA sasina — ukat Diosan Qhapaq Suyupax Fariseonakan "manqhanpachänwa" sasina — çiglesiapachati Fariseonakan manqhanpachänxa? ¡Janiw ukhamäkänti!

Ukham amuyt'awiqa wali larusiñawa, çjanich ukhamäki? Yaqhipa Protestante jaqukipawinakaxa Lucas 17:21 uka chiqata "Diosan Apnaqawipaxa "jumanakana manqhanwa"" (NKJV/KJV) sasina jaqukipapkchisa, Romanu Católico *Machaq Jerusalem Biblia* ukasti chiqaparuwa "Diosan Apnaqawipaxa jumanakampiwa" sasina jaqukipi.

Jesusax fariseonakan taypipanwa jikxatasina—Jupaw uka Qhapaq Suyuna Qhapaqapaxäñapäna. Fariseonakax Diosan Qhapaq Suyup suyt'apxiríkaspas ukham amuyapxäna. Ukampirusa, pantjasitwa amuyapxäna. Jesusax qhananchawayiwa, ukax janiw judionakatakik mä jisk'a Qhapaq Suyüñapäkänti, kunjamtix jupanakax amuyapkäna ukhamarjama (janirakiw mä iglesiapäkaspati, kunjamtix jichhürunakan yaqhipanakax iyawsapki ukhamarjama). Diosan Qhapaq Suyupax janiw jaqinakan uñjañjam, uñt'añjam walja qhapaq suyunakjamäkaniti, ukhamat jaqinakax uñacht'ayasina jan ukax uñjasina, "Akax ukawa, akankiwa" jan ukax "Qhapaq Suyux uka tuqinkiwa" sasa sapxañapataki.

Jesuxa, Jupapachpawa, uka Diosan Qhapaq Suyuapataki Qhapaqäñataki yuritayna, kunjamtix Pilaturu qhanpach arsuwaykänxa (Juan 18:36-37). Amuyt'añäni, Bibliax sapa kuti "qhapaq" ukat "qhapaq suyu" arunakxa maynit maynikam apnaqi (ukhamaraki Daniel 7:17-18,23). Diosan jutir Qhapaq Suyu Qhapaqapaxa, uka pachana ukhamaraki, Fariseonakan jak'apan sayt'atäskänwa. Ukampirus jupanakax janiw jupar qhapaqapjam uñt'añ munapkänti (Juan 19:21). Kutt'anini ukhaxa, aka pachax juparux janiw katuqkaniti (Apocalipsis 19:19).

Jesusax Lucas 17 uka qillqatan jutir versiculonakapanxa, Payir Jutäwipata qhanañchaskakinwa, kunapachatix Diosan Qhapaq Suyu taqpach Uraqpachan apnaqkani ukhaxa (Moffatt jaqin jaqukipäwip apnaqasa):

²² Yatichirinakaparux akham sänwa: "Utjaniwa urunaka, kunapachatix jumanakax inakiw jaqin Yuqapan mä urupas utjañapatakix wal munapxäta. ²³ Jaqinakax sapxaniwa: 'iUñtam, akankiwa!' 'iUñtam, akankiwa!' ukham sapxaniwa, ukampis jan mistuñamti, janiraki jupanakar qhipäx saramti, ²⁴ kunatix kunjamati mä lliphiwix alaxpachat mä tuqit yaqha tuqir lliphiqt'kixa, ukhamarakiw Jaqin Yuqapax urupana ukhamäni. ²⁵ Ukampis jupax nayraqatax jach'a t'aqhisiñanak aguantañapawa ukat jichha jaqinakax juparux jitt'añapawa. (Lucas 17:22-25, Moffatt)

Jesusax qhanan qhispiyawipat arsuwayi, kunjamati Mateo 24:27-31 ukanxa, Taqi Uraqpach Apnaqañataki Payir Kuti Jutäwipata qhanañchasa. Jesusax janiw sañ munkiti kutinini ukhax jaqinakapax janiw jupar uñjapxaniti, jan ukasti jupanakax uñjapxaniwa (kunjamati Hechos 1:11 ukanxa).

Ukampirusa, walja jaqinakaxa janiw Juparu REYIPJAMA uñt'apkaniti (Apocalipsis 11:15) ukatsti Juparu nuwasipxaniwa (Apocalipsis 19:19)! Waljanix amuyapxaniwa Jesusax Anticriston uñacht'ayiripawa sasa. Jesusax janiw siskänti Diosan Qhapaq Suyu ukax uka fariseonakan manqhapankänwa sasa—jupax yaqha chiqanwa jupanakarux satayna janiw Qhapaq Suyur mantapxaniti k'ari chuymanipxatap layku (Mateo 23:13-14). Janirakiw Jesusax siskänti Iglesias Qhapaq Suyu ukhamäniwa sasa.

Diosan Qhapaq Suyuqa mä kunawa, kunarus jaqinakax mä urux mantapxani — chiqap jakirinkan jaktanipxatapjama! Ukampirus, Abrahamampi yaqha nayra awkinakampix janiraw ukan jikxatasipkiti (Hebreos 11:13-40 uñxatt'äta).

Yatqirinakaxa yatipxänwa, uka pachanxa Diosan Qhapaq Suyu janiw jupanakan manqhapankänti, ukatsti uñstañapänwa, kunjamatix Lucas 17:21 qhipäxan uñacht'ayataxa:

Ukham ist'asaxa, jupanakarux mä yaqha parábola arst'äna, kunatix Jerusalén markar jak'ankänwa ukatsti jupanakax Diosan apnaqäwipax jank'akiw uñstani sasaw amuyapxäna.

Qhapaq suyuxa qhanapuniw jutir pachanxa.

Kunjamatsa yatiñjamäspa Diosan Apnaqawipax jak'ankxiwa? Uka jiskt'ar jaysañataki, Jesusax profecianakax phuqhaskaniwa sasaw siwayi (Lucas 21:8-28) ukatsti akham sasaw yatichäna:

29 Higuera quqaru, taqi quqanakarusa uñtapxam. 30 Jupanakax p'uñuchxipanxa, jumanakpachaw uñjasina yatiñapxtaxa, jallupachax jak'ankxiwa. 31 Ukhamarakiw jumanakasa, aka yänakax lurasir uñjasaxa, yatiñapxarakataw Diosan apnaqawipax jak'ankxiwa.

Jesusax markapax profecianakat amuyt'apxañap munäna, kunapachas Diosan Apnaqawipax purinini uk yatiñataki. Jesusax yaqha chiqanankanx markaparux profecianakat amuyt'apxañapataki ukat uñch'ukipxañapatakiw säna (Lucas 21:36; Marcos 13:33-37). Jesusan arunakapkasinsa, waljanix akapachan profecianakamp chikt'at luräwinak uñch'ukiñx janiw wakiskirjam uñjapkiti.

Lucas 22 ukat 23 jaljanakana, Jesusax wasitatwa uñacht'ayäna Diosan Qhapaq Suyu ukax jutir pachan phuqhasiniwa, akham sasin yatichkäna ukhaxa:

¹⁵ "Jach'a munañampiw aka Pascua jumanakamp chika manq'añ munayätwa, janir t'aqhisiskasina; ¹⁶ kunatix saskaktwa, janiw wasitat uk manq'xäti, Diosan apnaqawipan phuqhasiskam." ¹⁷ Ukatsti jupax k'upu katüna, yuspäräna, ukatsti akham säna: "Aka katxapxam, ukatsti jumanak pura jaljtayapxam; ¹⁸ kunatix nayax jumanakarux sista, janiw uka uva achutxa umxayätti, Diosan apnaqawipax purinkama." (Lucas 22:15-18)

³⁹ Ukampirusa, jupamp chika kurusir churata juchan jaqinak taypit mayniriwa jupar jisk'achaskäna, akham sasa: "Jumax Mesíasätaxa, jumar pachpa qhispiyma, jiwasanakarus qhispiyarakismawa." ⁴⁰ Ukat masipax jupar iwxt'äna, akham sasa: "¿Jumax Diosar janiw ajjsarkätati? Jumax jupamp chika juchanchataw jikxatasta. ⁴¹ Jiwasanakasti chiqaparuw katuqtanxa, kunatix luratanakasarjama katuqtanxa, ukampirus jupax janiw kuna jan walis lurataynati." ⁴²

Ukatsti Jesusaruw säna: "Tatay, Qhapaq Suyuqar mantasaxa, nayat amtasipxita." ⁴³ Ukampirus Jesusax juparux säna: "Chiqpachapuniw sapxsma, jichhürux nampiya Paraíso-n jikxatasita." (Lucas 23:39-43, Aramaic in Plain English)

Diosan Qhapaq Suyu ukax janiw Jesusan jiwayatäxän ukhapachax purinkänti, kunjamtix Marcos ukhamarak Lucas jupanakax uñacht'ayapkistu ukhamarjama:

⁴³ Arimathea markankir José, jilir tantachäwinkir mä suma uñ'tat jaqi, jupax Diosan qhapaq suyup suyasiskarakinwa, jutasina ch'amachasisa... (Marcos 15:43)

Jupax Arimatea markankirinwa, ukax judionakan markapänwa, jupax pachpaw Diosan qhapaq suyup suyaskarakina.

Jaktäwi qhipatwa (1 Corintios 15:50-55) cristianonakax Diosan Qhapaq Suyu mantañatakix wasitat yuripxani, kunjamti Juan qillqatapax siwa:

³ Jesusax juparux sänwa: "Chiqpachapuniw jumarux sista, jan maynix wasitat yuritakixa, janiw Diosan apnaqäwip uñjkaspati." ⁴ Nicodemo-x juparux akham sänwa: "¿Kunjamarak mä jaqix jilirikasax nasispaxa? ¿Mä pay kuti taykapan purakapar mantasax nasispati?" ⁵ Jesusax jaysäna: "Chiqpachapuniw jumarux sista, janitix khitis umata ukhamarak Ajayuta naskixa, janiw Diosan qhapaq suyuparux mantkaspati." (Juan 3:3-5)

Diosan jaqinakapakiw waranqa maranaka qhipatxa Diosan Qhapaq Suyu tukuyap uñjapxani.

Jichhax amuyt'apxañäni, Jesusax jiwatanakat jaktatat qhipatxa, wasitatwa Diosan Qhapaq Suyu tuqit yatichäna:

Jupax t'aqhisiwip qhipatxa, pusi tunka urunak jupanakar uñstayasisa, walja chiqap uñacht'äwinakampi jakir'itap uñacht'ayäna, ukhamaraki Diosan apnaqäwipat aruskipasirakina. (Hechos 1:3)

Jesusan nayriri ukhamaraki qhipa yatiyāwipaxa Diosan Qhapaq Suyu tuqitānwa! Jesusax uka Qhapaq Suyu tuqita yatichiri yatiyirjamaw jutāna.

Jesusax ukhamarakiw Apóstol Juan-arū qillqayāna, akapachan utjani waranqa marani Diosan Qhapaq Suyu tuqita. Amuyt'apxañāni kunsa Jupax Juan-arū qillqayāna:

Uñjarakiyātwa Jesusan arunakapata ukhamarak Diosan arunakapata testigotap layku p'iqinak khuchhurayata jaqinakan ajayunakaparu, jupanakasti janiw uka saqrarusa ni uka uñnaqaparusa yupaychapkānti, ni p'iqinakapanxa ni amparanakapanxa uka chimp'apsa katuqapkānti. Ukatsti Cristomp chikaw waranqa maranak jakasipxāna ukhamarak apnaqapxāna.

Nayra cristianonakax yatichapxāna, waranqa marani Diosan Qhapaq Suyu ukax akapachan utjaniwa ukat akapachan apnaqāwinakaparux lantintaniwa, kunjamtix Bibliax yatichki ukhamarjama (ukhamaraki uñxatt'aña Apocalipsis 5:10, 11:15).

Kunatsa, Diosan Qhapaq Suyupax ukham wakiskirīkipanxa, jilapartix janiw uka tuqit wal ist'apkiti?

Jisusax mā ch'amaka sasaw satayna, ukataw mā chiqaxa:

Jupasti jupanakarux akham sänwa: "Jumanakatakix Diosan apnaqāwipan imantat amuyt'añax churatātawa; ukampirus anqan jikxatasirinakatakix taqi kunas sawinakampikiw uñacht'ayasi. (Marcos 4:11)

Jichhürunakkamasa, Diosan chiqap Qhapaq Suyuqa waljanitakix mā imantatawa, kunjamakitix Diosan amtapax ukhamarakiwa (ukhamaraki uñxatt'arakismawa jiwasan inaki panka, internetan www.ccog.org Sutipaxa: [YUSAN AMTAPAN IMANTATA Kunatsa Yusax kunayman lurāna? Kunatsa Yusax jumar lurāna?](#)).

Ukhamaraki amuyt'apxañāni, Jesusax akham sänwa, pacha tukusiñax jank'akiw purinini, qhiparuxa, Diosan apnaqāwipan suma yatiyāwipax taqi akapachan mā testigjam yatiyatāxani ukhaxa:

Ukatsti Diosan qhapaq suyupata suma yatiyāwix taqi akapachan taqi markanakaru mā testigjam yatiyataniwa, ukatsti tukusiñax purininiwa.

Diosan Apnaqawipan Suma Yatiyawip yatiyañax wali wakiskiriwa ukat aka qhipa urunakan phuqhañawa. Ukax mā "suma yatiyawiwa", kunatix jaqinakan t'aqhisiwinakapataki chiqap suyt'āwi churi, jilir irpirinakax kunsu yatichapxchisa.

Jesusan arunakap amuyt'asaxa, qhanaw amuyasiñapa chiqpach Cristiana iglesiaya jichhax Diosan qhapaq suyupata suma yatiyāwi yatiyañapawa. Akax Iglesiapaq nayrūr lurañapawa. Ukatsti aka luraña walik lurañatakixa, walja arunakampiw yatiyasiñapa. Ukaw **Sarantaskir Diosan Iglesiapax lurañ ch'amachasi. Ukatwa aka panka'ax walja arunakar jaqukipata.**

Jesusax yatichänwa waljanix janiw jupan thakhip katuqapkaniti:

13 Jisk'a punku tuqi mantapxam; kunatix jach'a punku ukhamarak jach'a thakix t'unjañaruw irpi, ukat waljaniw uka tuqi mantapxi. 14 Kunatix jisk'a punkukiw ukhamarak ch'ama thakix jakañaruw irpi, ukat juk'anikiw uka jikxatapxi. (Mateo 7:13-14)

Diosan Qhapaq Suyupan Suma Yatiyāwipax jakañaruw irpi!

Amuyt'añatakixa, walja Cristiana sat jaqinakaxa Cristox Diosan Reinopata suma yatiyāwi yatiyañaru juk'amp ch'amachasiwayatapata jan amuyapkchisa, jan creyir teólogonakasa ukhamaraki historiadornakasa jilapartixa Biblian chiqpachapuni ukham yatichatap amuyapxatayna.

Ukampirusa, Jesus pachpawa arkirinakaparuxa Diosan Qhapaq Suyu suma yatiyāwi yatichañapxa suyäna (Lucas 9:2,60). Kunatix jutir qhapaq suyux Diosan kamachinakaparjam utt'ayatäniwa, ukhamax suma qamaña ukhamarak qamiriptaña apaniniwa—ukat aka pachan uka kamachinak phuqañax chiqpach suma qamañaruw irpi (Salmos 119:165,172; Efesios 2:15).

Ukatsti Diosan apnaqāwipat aka suma yatiyāwixa, Nayra Testamento qillqatanakanxa yatisitayna.

3. ¿Markanakana Qullan Qillqatapanxa, Qhapaq Suyu uñt'atänati?

Jesusan nayriri ukhamarak qhipa yatiyāwipax Diosan Qhapaq Suyu suma yatiyāwi yatiyañänwa (Marcos 1:14-15; Hechos 1:3).

Diosan qhapaq suyupaxa, Jesusan pachan judionakaxa mä juk'sa yatiñapänwa, kunatixa jupanakan qillqatanakapanxa aytatänwa, ukasti jichhaxa Nayra Testamento sasin uñt'tanwa.

Danielax Qhapaq Suyu tuqita yatichäna

Profeta Danielax qillqatayna:

Ukatsti pusiñir apnaqäwixa khirüjam ch'amaniwa, kunatix khiruxa taqi kunsä p'akjaskiwa, t'unjaskiwa; ukatsti khirüjam ñut'urirjamaxa, uka apnaqäwixa taqi mayninakaru p'akjaniwa, ñut'janiwa. ⁴¹ Kunjamatix kayunaksa, kayu luk'ananaksa, chikata t'uru laq'ata, chikata khiruta uñjta, ukhamarakiw uka apnaqawix jaljatañani; ukampirus khirun ch'amapax ukan utjaniwa, kunjamatix khirux t'uru laq'ampi chhaqhuntata uñjta ukhama. ⁴² Ukatsti kunjamax kayu luk'ananakax chikata khiruta, chikata laq'ata ukhamäna, ukhamarakiw uka apnaqawix chikata ch'amani, chikata jani ch'amaniñani. ⁴³ Kunjamatix khirux ñiq'i ñiq'impï chhaqhuntat uñjta, ukhamarakiw jaqin wawanakapampi chhaqhuntapxani; ukampirus janiw maynit maynikam katusisipxaniti, kunjamatix khirux janiw ñiq'impï chhaqhuntkiti. ⁴⁴ Ukatsti aka reynakan urunakapanxa, Alaxpachankir Diosax mä qhapaq suyuw sayt'ayani, ukax janipuniw t'unjaskaniti; ukat uka qhapaq suyux janiw yaqha jaqinakarux jaytkaniti; taqi aka qhapaq suyunakaru p'akjaniwa ukat tukjaniwa, ukatsti wiñayatak sayt'ataniwa. (Daniel 2:40-44)

Ukampirusa, Jach'a Qhanan qullan jaqinakapaxa qhapaq suyüna katuqapxaniwa, ukatxa uka qhapaq suyüna wiñay wiñaykam katxarupxaniwa.

²¹ "Uñch'ukiskayätwa; ukat uka pachpa wajjrapaw qullan jaqinakamp nuwasiskäna, jupanakar atipjaskaraki. ²² Ukhama, Qamirinakan Qamiripaw purinkäna, ukat Jach'a Alaxpachankirin qullan jaqinakapatakix mä taripäwi lurasina, ukat qullan jaqinakax qhapaq suyüwi katuntañ pachax purinxarakinwa." (Daniel 7:21-22)

Danielan qillqatapatxa yatiqtanwa, mä pacha purinini ukhaxa Diosan Qhapaq Suyuwa aka uraqpachan qhapaq suyunakapxa t'unjani ukatxa wiñayatakiniwa. Ukhamaraki yatiqtanwa, qullan jaqinakaxa aka qhapaq suyu katuqañatakixa chikaniñapawa.

Danielan profecianakapan walja chiqanakapaxa jichha 21n patak maran jiwasan pachatakiwa.

Machaq Testamento-t yaqhip qillqatanaka amuyt'apxañäni:

¹² Uñjkta uka tunka k'anwanakax tunka reynakawa, jupanakax janiraw mä qhapaq suyus katupkiti, ukampirusa mä uratakikiw uka animala reynakjam ch'amampi katupxi. ¹³ Jupanakax mayak amuyunipxiwa, ukat ch'amapsa atinapsa uka animalaru churapxaniwa. ¹⁴ Jupanakax Qullmawan nuwasipxani, ukat Qullmax jupanakar atipjaniwa, kunatix Jupax apunakapan Apupawa, reynakan Reyipawa; ukat khitinakatix Jupamp chikäsipki ukanakax jawillt'atawa, ajllita, ukhamarak iyawsaniwa." (Apocalipsis 17:12-14)

Ukhamasti, Nayra ukhamaraki Machaq Testamento ukanakana uñjtanwa, qhipa pachanxa tunka jaljani aka uraqina mä apnaqawini utjaniwa, ukatsti Diosax uka t'unjaniwa ukatsti Jupan apnaqawipa sayt'ayaniwa.

Isaíasax Qhapaq Suyu tuqit yatichäna

Diosax Isaías-aruw Diosan Reinopan nayrír chiqapat, waranqa maran apnaqäwipat, waranqa mara sasin uñt'ata, akham qillqañapataki ch'amanchawayi:

1 Jesse-n k'allanapatxa mä lawaruw mistunini, ukat saphinakapatxa mä ch'aphiw jilsunini. 2 Tatitun Ajayupaw juparu samart'ani, yatiñan ukhamarak amuyt'añan ajayupa, amuyt'ayir

ukhamarak ch'aman ajayupa, yatiñan ukhamarak Tatituru ajsarañan ajayupa.

3 Jupax Tatituru ajsarañan kusisi, janiw nayranakapamp uñkatasin juchanchkaniti, janirakiw jinchunakapamp ist'asin amtkkaniti; 4 jan ukasti chiqaparuw wak'chaninakaru juchanchani, ukat chiqaparuw amtani.

Uraqina llamp'u chuymantinakapataki; Jupax arup ch'ankhampi uraqi jawq'ani, ukatsti laka ch'allan samapampiw jan wali jaqinakaru jwayani. Chiqap sarnaqañax ch'ixwa ch'ankhapawa, ukatsti chiqap chuymaññax ch'ixwa ch'ankhapawa.

⁶ "Qamaqix iwija qalluwampiw qamasini, puma k'illimpiw ikintani, wawa qawra, wawa león, lik'i wawampiw mayak qhiparani; ukat mä jisk'a wawaw jupanakar irpasini. ⁷ Waka, jukumariw ch'uxñamp ch'uxñapxani; wawanakapax mayak ikintapxani; ukat león ukax waka ukham q'achunakaruw manq'ani. ⁸ Ch'uch'u wawaxa asirun p'iyapan anatasiniwa, ukatsti wawa ch'ulluchatax amparap ch'urun asirun utapar uñt'ayaniwa. ⁹ Janiw khitis usuchjkaniti, janirakiw khitis t'unjaniti taqpach qullu qullanajanxa, kunatix uraqix Tatitun yatiñapamp phuqhantatäniwa, kunjamatix qutanakax lamar qutar phuqhantkixa.

Uka urunxa, Jesé-n saphipax utjaniwa, jupax jaqinakatakix mä unancha ukham sayt'asiniwa; kunatix yaqha markanakax jupar thaqhapxaniwa, ukat samarañapax wali k'ajkiriniwa.

Kunatsa akax Diosan Qhapaq Suyupan nayr'r chiqapa jan ukax nayr'r pacha sataxa, ukax akawa: aka pachax aka uraqinkaniwa (janir q'uma marka, Machaq Jerusalen alaxpachat saraqankipan, Apocalipsis 21), ukat waranqa maranakaniwa. Isaías jupax aka pachan aka uraqinkatapxa qhananchawayiwa, akham sasin sarantayasinxax:

Uka urunxa, Tatitux pay'r kuti amparap apt'aniwa, jupan qhiparkir jaqinakapar kutt'ayanipxañataki, Asiriyata, Egiptota, Patrosota, Kusota, Elamota, Sinarota, Hamatota ukhamarak lamar quta ch'allanakapata.

¹² Jupax markanakatakix mä wiphala sayt'ayaniwa, ukat Israel-an jaqsutanakaparuw tantachani, ukat Judá-n ch'iqintatanakaparus pusi tuqinkir uraqpachat tantacharakiniwa. ¹³ Ukhamarakiw Efraín-an ch'ich'isiñapax chhaqtani, ukat Judá-n uñisirinakapax chhaqtayatäniwa; Efraín-ax janiw Judá-rux ch'ich'isxaniti, ukat Judá-x janiw Efraín-arux t'aqhisiyxaniti. ¹⁴ Ukampirus jupanakax Filistina kallachiru inti jalanta tuqiru jalantapxani; Mayacht'asis Inti jalsu tuqinkir jaqinakaru lunthatapxani; Edomampi Moabmpi patxaru amparap apt'apxani; Amon jaqinakasti jupanakaru ist'apxaniwa. ¹⁵ Tatitux Egipto quta laxrap taqpach t'unjaniwa; Jach'a thayapampiw jawir patxan amparap khathatt'ayani, ukat paqallqu jawiranakapan jawq'antani, ukat jaqinakax waña kayuki makhatapxani. ¹⁶ Asiriyata qhispiyata jaqinakapatakix mä jach'a thakhiw utjani, kunjamatix Israelatakix Egipto markata mistuwaykäna uka urun utjäna ukhama. (Isaías 11:11-16)

Isaíasax ukhamarakiw qillqañataki ch'amanchata:

² Qhipa urunakanxa, Tatitun utapan qullapax qullanaka patxan sayt'ayatäniwa, qullunaka patxar jach'anchayatäniwa, ukat taqi markanakaw ukaru sarapxani. ³ Walja jaqinakaw jutapxani ukat sapxarakini: "Jutapxam, Tatitun qullaparu makhatapxañäni, Jacobun Diosapan utaparu; Jupaw thakhinakap yatichistani, nanakasti thakhinakapan sarnaqapxañäni". **Kunatix Sión markatwa kamachix mistuni,** Ukat Tatitun arupax Jerusalén markatwa. ⁴ Jupax markanak taypinxa taripaniwa, ukat walja markanakarux iwxt'aniwa; Jupanakax espadanakapwa arararu tukuyapxani, lanzanakapasti ukañchañanakuwa; **Mä markax janiw yaqha mark contrax espadamp nuwasxaniti, janirakiw nuwasiñ yatiqapxaniti...** ¹¹ Jaqin jach'a uñtawipax k'umthapitäniwa, Jaqin jach'a jach'a tukuñapax k'umthapitäniwa, Ukat Tatitukiw uka urun jach'anchayatäni. (Isaías 2:2-4,11)

Ukhamasti, aka uraqinxä mä suma qamäwi pachaw utjani. Qhiparusti, akax wiñayatakiniwa, Jesusan apnaqatapampi. Kunayman qillqatanakarjamaxa (Salmo 90:4; 92:1; Isaías 2:11; Oseas 6:2), Judiunakan Talmud-apax akax

waranqa maranakaw tukusini sasaw yatichi (Talmud Babilónico: Tractato Sanhedrin Folio 97a).

Isaíasax ukhamaraki aka qillqañatakiw chuymacht'ataxäna:

⁶ Jiwasatakix mä Wawaw yurina, jiwasatakix mä Yuqaw churatawa; Ukat apnaqäwix jupan kallachipanwa. Ukat sutipax akham sutchatawa: Muspharkañ, lwxt'iri, Ch'amani Dios, Wiñay Awki, Suma Qamaña Apu. ⁷ Jupan apnaqäwipasa suma qamañapasa jilxattaskakiniwa, jan tukuskiriwa, Davidan qamäwipan qamirin qamäwipanwa, ukhamata chiqañchampi chiqapampi apnaqañataki ukhamaraki sayt'ayañataki, jichhatpach wiñaykamasä. Tukuyirinkan Tatitupan munañapaw ak lurani. (Isaías 9:6-7)

Amuyt'apxañäni, Isaías-ax sataynawa, Jesusax jutaniwa ukat mä apnaqäwimpi mä qhapaq suyut sayt'ayani. Walja Cristuru iyawsir jaqinakax aka qillqata uñt'apxiwa, jilpachax sapa mara diciembre phaxsinxa, ukampirus janiw amuyapkiti akax Jesusan yurüwipat sipan juk'ampiw profetizaskatayna ukxa. Bibliax uñacht'ayiwä, Diosan Qhapaq Suyupax mä apnaqäwiniwa kamachinakapampi jaqinakaparu apnaqañataki, ukat Jesusax uka patxan qhapaqäniwa. Isaías, Daniel, ukat yaqhanakaw ukata profetizapxatayna.

Diosan kamachinakapax munasiñan thakhipawa (Mateo 22:37-40; Juan 15:10) ukatsti Diosan Qhapaq Suyupax uka kamachinak tuqirjam apnaqatäniwa. Ukhamasti, Diosan Qhapaq Suyupax, akapachan qawqhaninakax kunjäm uñjapckhisa, munasiñaruw sayt'atäni.

Salmos ukat juk'ampi

Janiw Danielampi Isaíasampikiw Diosax jutiri Diosan Qhapaq Suyu tuqit qillqañataki ch'amanchkänti.

Ezequielarux Diosaw ch'amanchawayi qillqañapataki, Israelan taqi ayllunakapata (janiw judionakakikiti) jach'a t'aqhisiñ pachan t'aqanuqtayatäpkäna ukanakax waranqa maran apnaqäwipan mayachasipxaniwa:

¹⁷ Ukhamasti akham sasa: "Aka Tatitux akham siwa: 'Jumanakarux markanakat apthapipxäma, ch'iqintatäpxta uka markanakat tantachapxäma, ukat Israel mark churapxäma.'" ¹⁸ Ukaruw sarapxani, ukat taqi millt'añanakapsa, taqi millasiñanakapsa uka chiqata apsupxani. ¹⁹ Ukatsti jupanakarux mä chuyma churä, ukatsti mä machaq ajayu jupanakan manqhiparuw uskü, ukatsti jupanakan aychapatxa qala chuyma apsuñäni, ukatsti mä aycha chuyma churä, ²⁰ ukhamat jupanakax Nayan kamachinakajan sarnaqapxañapataki, ukat Nayan taripäwinakaj phuqhapxañapataki; ukatsti jupanakax Nayan markajäpxaniwa, ukatsti Nayax jupanakan Diosapäñäniwa. ²¹ "Ukampisa, khitinakatix chuymanakapax millañanakapampi ukat juchanakapamp munañaparur arkaski ukanakatxa, jupanakan luratapax p'iqiparuw kut'ayanxa," siwa Tatitu Diosaxa. (Ezequiel 11:17-21)

Israel markan ayllunakat jutir qhipürunakax janiw mayamp t'aqanukutäxaniti, jan ukasti Diosan kamachinakaparur ist'apxani ukat millasiñ manq'anak manq'añ jaytxapxani (Levítico 11; Deuteronomio 14).

Qillqatanakana Diosan qhapaq suyupata suma yatiyäwipatxa, aka qhiphankirinaka amuyt'am:

²⁷ Uraqpachan taqi thiyanakapax Tatitur amtasipxani, ukat jupar kutt'anipxani, Ukat taqi markanakan ayllunakapax Jumar nayraqatan yupaychapxani. ²⁸ Kunatix Tatitun apnaqawipax jupankiwa, Ukat jupax markanakar apnaqi. (Salmos 22:27-28)

Diosay, qamachimaxa wiñay wiñayawa; chiqaparur apnaqañamawa qamachiman q'aspimaxa.

¹ ¡Jallallt'apxam Tatiturux mä machaq q'uchu! ¡Taqi uraqpachax Tatiturux q'uchupxam! ² Tatiturux q'uchupxam, sutiparux jallallt'apxam; Qhispiyawipat suma yatiyäwi urut uru yatiyapxam. ³ Jach'a markanakana jach'añchäwip yatiyapxam, taqi jaqinakana muspharkañanakap yatiyapxam. (Salmos 96:1-3; ukhamaraki uñxatt'am 1 Crónicas 16:23-24)

10 Taqi luratanakamax jach'añchapxätamwa, Tatitu, ukat qullan jaqinakamax bendisipxätamwa. 11 Jupanakax qhapaq suyuman jach'a k'ajanakapat arsupxani, ukat ch'amamat parlapxarakini, 12 Jaqin wawanakapar jach'a luratanakapa uñt'ayañataki, ukat qhapaq suyupan jach'a k'ajapa. ¹³ Qhapaq suyumax wiñay wiñayawa, Ukat apnaqawimax taqi miray miraykamaw utjani. (Salmo 145:10-13)

Nayra Testamento uksanxa, kunayman qillqirinakaxa ukhamaraki qillqapxatayna qullan apnaqäwina yaqhip tuqinakapatxa (akjamaraki: Ezequiel 20:33; Abdías 21; Miqueas 4:7).

Ukhamasti, Jesusax Diosan Qhapaq Suyupata suma yatiyäwi yatichañ qalltkäna ukhaxa, jupar jank'aki ist'irinakapax uka qallta amuyutxa mä juk'a yatxatapxänwa.

4. ¿Apóstolanakaxa Qhapaq Suyu Suma Yatiyäwi yatichapxänti?

Waljaninakax evangeliox Jesusan jakäwipat suma yatiyäwikaspas ukham amuyapkchisa, chiqpachax Jesusan arkirinakapax Diosan Qhapaq Suyupata evangelio yatichapxäna. Ukaw Jesusan apanit yatiyäwipaxa.

Apóstol Pabluxa Diosan ukhamaraki Jesusan Qhapaq Suyu tuqita yatichäna:

Ukatxa sinagogaru mantasin kimsa phaxsiw jan ajjsart'asa Diosan qhapaq suyupata amuyt'ayasisa, iyawsañatakis ch'amachasa arst'äna.

Ukat chiqpachansa, jichhax yattwa, jumanakax taqini, khitinakarutix nayax Diosan apnaqäwipat yatiyir sarayäta,

23 Ukhamasti, jupanakax mä uru jupar chimp't'asipxäna ukhaxa, waljanipuniw utaparu jutapxäna, jupasti Diosan apnaqäwipat qhananchäna ukatsti ch'amampiw testigüna, Moisesan kamachipat ukhamarak profetanakan qillqatapat Jesusat amuyt'ayasa, alwat jayp'ukama. ... 31 Diosan apnaqäwipat yatiyasa, Tatitu Jesus Cristot yatiqayasa, taqi chuymampiw arxatasäna, janiw khitis jark'känti. (Hechos 28:23,31)

Amuyt'apxam, Diosan Qhapaq Suyu ukax janiw Jesusatakiikiti (jupax mä jach'a chikatawa), kunatix Pablux Jesusat yaticharakinwa, Diosan Qhapaq Suyupat yatichkäna ukat sipanxa.

Pablux ukhamaraki Diosan suma yatiyäwipa sasaw säna, ukampirus ukax Diosan Qhapaq Suyupan suma yatiyäwipapuniwa:

... jiwasanakax jumanakarux Diosan suma yatiyäwip yatiyapxayätwa... ukhamat jumanakax Diosarjam sarnaqapxañamataki, jupaw jumanakarux jupan pachpa qhapaq suyuparusa jach'añchäwiparus jawst'apxtam.

Pablux ukhamarakiw Criston suma yatiyäwipa sasaw satayna (Romanos 1:16). Jesusan "suma yatiyäwipa", Jupax yatichkäna uka yatiyäwi.

Amuyt'añäni, janiw mä suma yatiyäwikikiti Jesus Criston jaqipataki jan ukax sapa maynin qhispiyasiñapatakikisa. Pablox siwa, Criston suma yatiyäwipax akänwa: Jesusar ist'aña, Jupan kutt'aniwipa, ukat Diosan taripäwipa:

6... Tatitux khitinakatix jumanakar t'aqhisiyapxtam ukanakarux t'aqhisiwimpi kutt'aypan, 7 ukat jumanakarusti, khitinakatix t'aqhisipkta ukanakarux, jiwasanakamp chik samaraña churapxätam, kunapachatix Tatitu Jesusax alaxpachat ch'amani anqilanakampiw uñstanini, 8 nina lawampi nakhantayasa, Tatituru jan uñt'irinakarux ukhamarak Tatitu Jesus Criston suma yatiyäwipar jan ist'irinakarux juchap phuqhachañataki. ⁹ Jupanakaxa Tatitun uñnaqapata ukhamaraki ch'amapan jach'a k'ajapat wiñay t'unjañampiwa juchanchatäpxani, ¹⁰ kunapachatix Jupax uka Urun jutani, qullan jaqinakapana jach'añchatäñapataki ukhamaraki taqi iyawsirinakana musphart'atäñapataki, kunatix jumanak taypin jiwasan arunakasax iyawsatänwa. (2 Tesalonicenses 1:6-10)

Machaq Testamentox uñacht'ayiwa, Diosan qhapaq suyupax katuqañatakikiwa, janiw jichhax taqpach jiwasankkiti:

²⁸ Jani khathatir mä apnaqäwi katuqtanwa. (Hebreos 12:28)

Jichhax Diosan Qhapaq Suyupan chikancht'asiñxa amuyt'asna ukat suyapxaraksnawa, ukampirus janiw taqpach mantapxtanti.

Pabluxa chiqapuniw qhananchawayi, jaqixa jiwir jaqikamaxa janiw taqpach Diosan Qhapaq Suyu mantkiti, kunatix ukax *jiwatanakan sartasiwipata qhipata* ukhamawa:

⁵⁰ Jichhax akham saskta, jilatanaka: Aychampi wilampi janiw Diosan qhapaq suyup katuqkaspati; janirakiw jiwiri pachax jan jiwiri pacha katuqkaspati. ⁵¹ Uñjapxam, mä imantat yatiyäwiw sapxsma: Janiw taqiniw ikipxäni, jan ukasti taqiniw mayjt'ayataw uñjasipxäni— ⁵² mä juk'a pachana, nayra ch'irmthapita, qhipa trompeta phust'äwinwa. Kunatix trompeta phust'asiniwa, ukat jiwatanakax

jan t'unjañapatakiw sartayataw uñjasipxani, ukat jiwasanakax mayjt'ayataw uñjasipxäni (1 Corintios 15:50-52)

Ukhamasti, jumaruw Diosampi Tatitu Jesucristo-mpi nayraqatan kamachista, khilitix jupan uñstañapan ukhamarak qhapaq suyupan jakirinakarusa jiwirinakarusa taripani.

Diosan arunxa, ukatsti Cristo Jesusan arunsa, ukhamaraki nayan arunsa, khitinakarutix uñjkayäta ukanakaru, jupanakarux kamachtawa:

Pablux janiw ukak yatichkänti, jan ukasti Jesusax Dios Awkiruw Qhapaq Suyu katuyani ukhamarak yaticharakina:

²⁰ Jichhax Cristox jiwatanakat sartawayxiwa, ukat ikiririnkat nayrër jalsurëxiwa. ²¹ Kunatix jaqit jiwäwix jutawayki ukhama, jaqitpachaw jiwatanakan sartasiwipas jutaski. ²² Kunatix Adanan taqiniw jiwapxi, ukhamarakiw Criston taqiniw jakatatäpxani. ²³ Ukampirusa, sapa mayniw pachaparjamaw sartapxani: nayraqatax Cristox nayrër achurjamaw sartatayna, ukatsti Criston jutäwipan jupamp chikachasirinakaw qhiparux sartapxani. ²⁴ Ukatsti tukusiwiwa puriniwa, kunapachatix Jupax Dios Awkuru apnaqäwipa katuykani, taqi apnaqäwinakaru, taqi atinipäwinakaru ukhamaraki taqi ch'amanakaru tukjani ukhaxa. ²⁵ Kunatix Jupax apnaqañapawa taqi uñisiripanakaru kayunakap manqharu uchañapkama. (1 Corintios 15:20-25)

Pablux ukhamarakiw yatichäna, jan wali jaqinakax (kamachinak p'akirinaka) janiw Diosan Apnaqäwip katuqapkaniti:

9 ¿Janit yatipkta, jan wali jaqinakaxa janiw Diosan qhapaq suyup katuqapkaniti? Jan sallqantayasipkma. Janiw q'añu sarnaqirinakasa, ni waka t'uqunakar yupaychirinakasa, ni warmi q'añuchirinakasa, ni chacha pura jan ukax warmi pura munasirinakasa, ni Sodoma markankirinakasa, 10 ni lunthatanakasa, ni qullqi munasirinakasa, ni machatanakasa, ni k'allk'asirinakasa, ni ch'amampi apst'asirinakasa Diosan qhapaq suyup katuqapkaniti. (1 Corintios 6:9-10)

¹⁹ Jichhax aychan luratanakapax qhanawa, akirinakawa: wasan sarnaqaña, q'añu sarnaqaña, q'añu sarnaqaña, jan p'inqani sarnaqaña, ²⁰ waka yupaychaña, layqaña, uñisiña, ch'axwaña, ch'uqiña, phiñasiñanaka, jupa pachpa munañanaka, jaljtasiñanaka, jan iyawsañanaka, ²¹ ch'ich'isiña, jawayasiña, machasiña, kusist'asiña, ukat ukhamanakampi; akirinakatxa nayraqatpachaw jumanakarux sista, kunjamtix nayrax siskayäta ukhamarjama, khitinakatix akhamanak lurapki ukanakax janiw Diosan qhapaq suyup katuqapkaniti. (Gálatas 5:19-21)

Ukatwa yattapxta, janiw khiti q'añu sarnaqiri, jan q'uma jaqi, jan ukax qullqir munasiri, ukax waka yupaychiriwa, Criston ukhamarak Diosan apnaqäwipanxa herencia katuqkaspati.

Diosax kamachinakaniwa ukat juchat kutt'añ mayi, ukhamat jupan qhapaq suyupar mantañataki. Diosar ist'añax wakisiwa, Qullan Ajayur katuqañataki ukhamarak qhispiyasiñar puriñataki:

²⁹ ...Pedrompi apostolanakampi ... akham sapxänwa: "Jaqinakat sipansa, Diosaruw ist'añaxa jiwasatakix wakisi. ... ³²Jiwasanakasti aka yänakatxa jupan testigonakapxtanwa, ukhamarakiw Qullan Ajayusa, ukasti Diosax jupar ist'irinakarux churki ukawa." (Hechos 5:29,32, AFV)

5 Cristo... 8 ukampirus Jupax Yuqapäkchisa, t'aqhisiwinakapanwa iyaw saña yatiqawayi. 9 Ukatxa, phuqhachataxän ukhaxa, jupar iyaw sirinakana wiñay qhispiyiripaw tuküna. (Hebreos 5:5,8-9)

Apóstol Pabluxa yatiyäna, yaqhipanakaxa janiw Jesusan suma yatiyäwipaxa qhispiyirítap yatichapkaniti, jan ukasti yaqha thakhiw katuqatäkaspa ukham sasa:

Jumanakatakix khuyapayasiñampi suma qamañampi, Dios Awkisata ukhamaraki Tatitu Jesucristosata, khilitix jiwasan juchanakas layku jupa pachpa churawayi, jiwasan Dios Awkisana munañaparjama, aka jichha jan wali pachata qhispiyañataki, jupatakix wiñay wiñaykamaw jach'añchäwix utjañapa. Ukhamäpan. 6 Nayax muspharastwa, jumanakax Criston

khuyapayasiñapamp jawillt'apxätam uka Tatitat ukham jank'ak mayjaptasipkta, mayni yusat yatiyäwiru, 7 ukax janiw mayjäkiti; jan ukasti, yaqhipanakaw jumanakar llakisiyapxätam ukat Criston yusat yatiyäwip mayjt'ayañ munapxi. ⁸ Ukampirus jiwasanakas, jan ukax alaxpachat mä anqilas, jumanakarux yaqha suma yatiyäwi yatiyapxäma, janiw jiwasanakax yatiyapkta ukaxa, jupax juchanchatäpan. ⁹ Kunjamtix nayraqat sasinipkayätanxa, ukhamarakiw jichhax wasitat sista: khinitix jumanakarux katuqapkta uka suma yatiyäwit sipan yaqha yatiyätam ukhaxa, jupax juchanchatäpan. (Gálatas 1:3-9)

3 Ukampirusa, ajjsarayätwa, kunjamatix katarix k'añaskampi Evar k'arintkän ukhama, jumanakan amuyunakamax Criston qhanapata chhaqhayañapataki. 4 Kunatix khinitix jutaspa ukat yaqha Jesusar yatiyapxätam, jiwasanakax jan yatiyapkta uka; jan ukax yaqha ajayur katuqapxasma, jan katuqapkta uka; jan ukax yaqha suma yatiyäwir iyawsapxasma, jan iyawsapkta uka — jumanakax uk sum katuqapxasmawa. (2 Corintios 11:3-4)

Kunas uka "yaqha" ukhamaraki "mayja", chiqpachan k'ari suma yatiyäwixa?

K'ari suma yatiyäwixa kunayman jaljaniwa.

Jilapartixa, k'ari yatiyäwix akawa: Diosar uñt'apxtwa sasin sañampi, janiw chiqpachapuni jupar ist'añasa, ni chiqpach thakhiparjama jakañataki ch'amachasiñas wakiskiti, sasin iyawsaña (uñxatt'äta Mateo 7:21-23). Jilpachax jupa pachpataki munañaruw uñtata.

Suxuxa, niya suxta waranqa maranak nayraxa, Evaruw k'ari yatiyäwir iyawsañapataki sallqjawayi (Génesis 3)—ukatpachax jaqinakax Diosat sipansa juk'amp yatipxtwa sasaw iyawsapxi, ukatsti jupanakpachaw askimpi jan askimpi amtapxaña sasin. Jisa, Jesusan jutäwipat qhipatxa, sutipax walja k'ari yatiyäwinakaruw yapxatatäna—ukat ukax sarantaskakiwa ukat qhipa Anticriston pachakamax sarantaskakiniwa.

Apóstol Pablan pachanxa, k'ari suma yatiyäwixa chiqampi pantjasiwimpi chhaqhtayata mä Gnostic/Místico amuyt'äwiwa karikänxa. Gnosticunaka

amuyapkäna, ajayu tuqita amuyt'añataki, qhispiyasiñatakis, mä sapa yatiñakiw wakisiräna, sasina. Gnosticunakax amuyapxiränwa aychan luratanakapax janiw kunäkisa, ukat Diosan kamachinakap phuqhañ contra sayt'asipxiränwa, paqallqu uru samarañ uru ukhamanakana. Mä ukham k'ari p'iqinchirix Simon Magu satänwa, jupax Apóstol Pedroruw tuqisitäna ukat iwxt'atarakänwa (Hechos 8:18-21).

Ukampis janiw jasakikiti

Machaq Testamentox uñacht'ayiwa Felipe Diosan Qhapaq Suyu tuqit yatichatayna:

⁵ Ukatsti Felipe Samaria markaruw saraqäna, ukansti Cristot yatiyäna. ... ¹² jupanakasti Felipe Diosan qhapaq suyupat yatiykäna ukhax iyawsapxäna ... (Hechos 8:5,12)

Ukhamäkipansa, Jesusax, Pablox, ukat yatiqirinakax yatichapxänwa, Diosan Qhapaq Suyu mantañax janiw jasakikiti:

²⁴ Jesusax jupan wali llakita uñjasaxa, akham siwa: "¡Qamir jaqinakax Diosan qhapaq suyupar mantañax qawqha ch'amasa!" ²⁵ "Kunatix mä qamir jaqin Diosan qhapaq suyupar mantañapata sipansa, mä kamillux mä yawrin ch'akharu mantañapaw juk'amp jasa."

Ukat ist'irinakaxa sapxänwa: "¿Khitisa ukhamax qhispiyasispaxa?"

²⁷ Ukampisa Jupax akham siwa: "Jaqinakatakix jan lurañjamäki ukax Diosatakix lurañjamawa." (Lucas 18:24-27)

²² "Walja t'aqhisiwinak taypiwa Diosan qhapaq suyupar mantañasa." (Hechos 14:22)

Jilatanaka, jumanakat Diosarux sapa kuti yuspärañapuniw jiwasatakix wakisi, kunatix iyawsäwimax wali jilxattaski, ukat maynit maynikam munasiñax jilxattaskiwa, ukhamax jiwasapachaw Diosan tamapanakan jumanakat jach'añchapxta, taqi t'aqhisiwinakaman ukhamarak llakinakaman pacienciañamataki ukhamarak iyawsañamataki, ⁵ ukax Diosan chiqap taripäwipan

qhananchat uñacht'äwipawa, ukhamat jumanakax Diosan qhapaq suyupatakix wakicht'at uñjatäpxañamataki, ukata jumanakax t'aqhisipxarakatawa; ⁶ kunatix Diosan nayraqatapansa chiqapawa, jumanakar t'aqhisiyirinakarux t'aqhisinampi kutiyayaña, ⁷ ukat jumanakarusti, khitinakatix t'aqhisitäpktan ukanakaruxa, samaraña churapxañaniwa jiwasanakampi chika, kunapachatix Tatitu Jesusax alaxpachat ch'amani angelanakapampi uñstanini ukhaxa, (2 Tesalonicenses 1:3-7)

Jichha pachana ch'amäwinak layku, jichha pachansa juk'anikiw jawillt'ata ukat ajllita uñjasipxi ukana chikancht'asiñataki (Mateo 22:1-14; Juan 6:44; Hebreos 6:4-6). Yaqhanakasti qhiparux jawillt'atäpxaniwa, kunjamti Bibliax uñacht'ayi ukhama, "khitinakatix ajayun pantjasipki ukanakax amuyt'äwir purinipxaniwa, ukat khitinakatix quejasipki ukanakax yatichäwi yatipaxaniwa" (Isaías 29:24).

Apóstol Pedrux yatichänwa, Diosan qhapaq suyupax wiñayawa, ukatsti Diosan suma yatiyäwipax ch'amampiw phuqhañawa, jan ukhamäxpansa taripäwiw utjani:

¹⁰ Ukhamasti, jilatanaka, juk'ampi ch'amachasipxam jawillt'äwimasa ajllitäwimasa chiqaparu tukuyañataki, kunatix akham lurapxäta ukhaxa, janipuniw t'ijunapxätati; ¹¹ ukhamatwa jiwasan Tatitusa Qhispiyirisasa Jesus Criston wiñay qhapaq suyuparuxa jach'a mantäwi jumanakatakix utjani. (2 Pedro 1:10-11)

Kunatix pachax purinxiwa Diosan utapan juchanchäwi qalltañapataki; ukat jiwasanakat nayraqat qalltaspa ukhaxa, ¿kunjämanikanisa Diosan suma yatiyäwipar jan ist'irinakan tukusiwipaxa? (1 Pedro 4:17)

Biblia-n Qhipa Pankanakapa ukhamaraki Qhapaq Suyu

Bibliax yatichiwa "Diosax munasiñawa" (1 Juan 4:8,16) ukat Jesusax Diosawa (Juan 1:1,14)—Diosan Qhapaq Suyuñapax mä Qhapaqaniwa, jupax munasiñawa ukat kamachinakapax munasiñaruw yanapt'i, janiw uñisiñarukiti (uñxatt'äta Apocalipsis 22:14-15).

Bibliax ukhamarakiw uñacht'ayi, Diosax mä anqiruw khitanini, jupasti Diosan apnaqäwipan wiñay suma yatiyäwip yatianini (Apocalipsis 14:6-7), ukatsti yaqha anqiruw khitaniraki, Babiloniaw jach'jam uñstkchisa, t'unjaskiwa sas uñacht'ayañataki (Apocalipsis 14:8-9). Aka yatiyäwinakaxa, akapachax nayraqat mä testigjam katuqkäna uka suma yatiyäwina jani aka pachankir chiqapachäwip uñacht'ayirinakäniwa, ukatsti tukuyan Diosar purir "jach'a qutu" jaqinakatakix ch'amanchirinakäniwa (Apocalipsis 7:9-14). Janiw qhipa Babilonia ch'amapjamäkaniti, ukax sartasin t'unjatäniwa (uñxatt'aña Apocalipsis 18:1-18), jan ukasti Diosan apnaqäwipan qhipa pachapax wiñayatakiskiwa:

Ukatxa paqallqunir ángelax trompeta phust'äna. Ukat alaxpachanxa jach'a arunakaw ist'asina, akham sasa: "Aka uraqpachan qhapaq suyunakapax Tatitusana ukhamarak Cristopana qhapaq suyunakapaw tukxi, ukat Jupax wiñay wiñaykamaw qhapaqäni!" (Apocalipsis 11:15)

Jesux qhapaq suyuna qhapaqaniwa! Ukatsti Bibliax pä sutinchäwipwa uñacht'ayi:

Isipansa ch'ixwipansa mä sutiw qillqantata: REYINAKAN REYIPA UKHAMARAKI SEÑORANAKAN SEÑORIPA.

Ukampisa, ¿Jesusa sapakiti apnaqkani? Aka qillqata amuyt'apxam:

⁴ Ukatsti nayax qhapaq qunuñanaka uñjta, ukanakansti qunt'atäpxänwa, ukat jupanakaruw taripañax churatäna. Ukatsti nayax Jesusat arsuñataki, Diosan arunpataki p'iqit khuchhurayata ajayunaka uñjta, jupanakasti janiw uka laq'arusa, ni uka laq'an uñnaqaparusa yupaychapkänti, ni paranaqaparusa ni amparaparusa chimp'apsa katuqapkänti. Jupanakasti Cristomp chikaw waranqa maranak jakasipxäna ukat apnaqapxarakina . . . ⁶Jallallt'atawa, qullanawa khilitix nayrür jakthapir mantki ukaxa. Jupanakarux payür jiwañax janiw atinipkiti, jan ukasti jupanakax Diosan ukhamarak Criston sacerdotenakapäpxaniwa, ukat Jupamp chikaw waranqa maranak apnaqapxani. (Apocalipsis 20:4,6)

Chiqua cristianonakax Cristompi waranqa maranaka reinanipxañapataki jiwatanakat sartayatäpxaniwa! Reinox wiñayatakiniwa (Apocalipsis 11:15), ukampirus Apocalipsis 20:6 ukan uñacht'ayata nayrír jiwatanakat sartayat santunakamp reinasifñax waranqa maranakatakikinwa. Ukatwa nayax aka nayraqatpach reynox nayrír jaljawa sasaw sista—aka pacha, waranqa maranaka, jalja, qhipa, juk'amp ajayun jaljat sipana.

Apocalipsis Panka qillqatanxa, waranqa maran pachatpacha Diosan Qhapaq Suyup qhipa pachapkama, walja kunaymaninakaw utjañapataki qillqantata:

⁷ Ukatsti waranqa maranakax tukusxani ukhaxa, Supayax carcelapat qhispiyataniwa ⁸ ukatsti Gog ukhamaraki Magog, aka uraqpachan pusi k'uchun utjki uka markanakaru sallqjañataki mistuni, nuwasifñataki tantachañataki, jupanakan jakhuñapax lamar qutan ch'allqapjamawa. ... ¹¹ Ukatsti mä jach'a janq'u qunuña uñjta, ukat uka patxan qunt'atäskiriru, khilitix uñnaqapatpacha uraqisa alaxpachasa t'ijxapxäna. Ukat jupanakatakix janiw kawkirus jikxataskänti. ¹² Ukatsti jiwatanakar uñjta, jisk'anaka jach'anaka, Diosan nayraqatapan sayt'ata, ukat pankanaka jist'aratawa. Ukat mayni pankas jist'aratarakiwa, ukax Jakañ Pankawa. Ukat jiwatanakax luratanakaparjam taripatawa, pankanakan qillqatakäna ukarjama. ¹³ Lamar qutax manqhin utjkäna uka jiwatanakarux katuyawayiwa, ukat Jiwäwimpi Aya pachampix manqhin utjkäna uka jiwatanakarux katuyapxarakiwa. Ukatsti sapa mayniw luratanakaparjam taripata uñjasipxäna. ¹⁴ Ukatsti Jiwäwimpi Aya Uraqimpix nina qutar jaquntataw uñjasipxäna. Akax payir jiwäwiwa. ¹⁵ Ukat khilitix Jakäwi Pankan jan qillqantat jikxatatäki ukaxa, nina qutar jaquntatarakiwa. (Apocalipsis 20:7-8, 11-15)

Apocalipsis Panka ukax uñacht'ayiwa, waranqa maran apnaqäwipat qhipata, ukat wiñayatak Diosar kutt'añsa thakhipsa jitt'asirinakan payir jiwañapat qhipata, mä qhipa pachax utjaniwa.

¹ Ukatsti nayax mä machaq alaxpachampi mä machaq uraqimpiw uñjta, kunatix nayrír alaxpachampi nayrír uraqimpiw chhaqtawayxäna. Ukatsti janiw qutas utjxänti. ² Ukat nayax, Juan,

uñjta qullan markaru, Machaq Jerusalenaru, alaxpachat Diosat saraqaniriru, chachapatakix k'achacht'at warmjam wakicht'ata. ³ Ukat alaxpachat mä jach'a aru ist'ta, akham siri: "Uñtam, Diosan utapax jaqinakampiw utjani, Jupax jupanakampiw jakani, jupanakasti Jupan jaqinakapäniwa. Dios pachpaw jupanakampini ukat Diosaparakäniwa. ⁴ Ukatsti Diosax jupanakan nayranakapatxa taqi jachanak picharaniwa; janiw jiwäwix utxaniti, ni llakisiñasa, ni arnaqasiñasa. Janiw usuyasiñax utxaniti, kunatix nayra yänakax chhaqtawayxiwa." (Apocalipsis 21:1-4)

1 Ukatsti jupax mä q'uma jakañ umanakan jawirap uñacht'ayitu, q'ispiñjam qhananchata, Diosan ukhamarak Qoñin qhathunapat misturi. 2 Jawiran chika taypinxa, ukhamarak purapachanxa, jakañ quqaw utjäna, tunka payani achunaka achuri, sapa phaxsiw quqax achup achurina. Uka quqan laphinakapax markanak qullañatakiw utjäna. ³ Janiw juchanchäwix utjxaniti, jan ukasti Diosan ukhamarak Qoñin qunuñapaw ukan utjani, ukat luqirinakapax Juparu luqtapxani. ⁴ Jupanakax Ajayup uñjapxaniwa, ukat sutipax paranqanakapan qillqantatäniwa. ⁵ Ukanx janiw arumax utjxaniti: Janiw lamparusa ni inti qhanarus munapxiti, kunatix Tatit Diosaw qhana churapxani. Ukat jupanakax wiñay wiñayaw apnaqapxani. (Apocalipsis 22:1-5)

Amuyt'apxam aka apnaqäwixa, waranqa maranaka tukuyataruxa, Diosan sirvirinakaparuw katuqi ukat wiñayatakikiwa. Qullan Markaxa, alaxpachan wakichata, alaxpachat mistunini ukat aka uraqiruw saraqanini. Akaxa Diosan Apnaqäwipan qhipa pachapan qalltawipawa. ¡Mä pacha, janiw usüñasa ni t'aqhisiñas utjxaniti!

Llamp'u chuymaninakaxa uraqiruwa herencian katuqapxani (Mateo 5:5) ukatxa taqi kunsä (Apocalipsis 21:7). Uraqixa, Qullan Markampi chika, uka patxan utjkani ukaxa, juk'ampi suma wakiniwa, kunatixa Diosan thakhinakapaxa phuqasiniwa. Amuyt'apxam:

Jupan apnaqäwipasa suma qamañapasa jilxattaskakiniwa, janiw tukuskäniti.

Qhanawa, Diosan Qhapaq Suyupan qhipa patapax qalltat qhipatax jilxatañax utjaniwa, kunatix taqiniw Diosan apnaqäwipar ist'apxani.

Akax mä jach'a qhana pacha ukhamäniwa:

⁹ Ukampisa, qillqatarakiwa: "Nayranakax janiw uñjkiti, jinchunakax janiw ist'kiti, janirakiw jaqin chuymapar mantkiti, kunatix Diosax jupar munirinakatakix wakicht'awayki ukaxa." ¹⁰ Ukampisa Diosax jiwasanakarux Ajayup taypiw uñacht'ayistu. (1 Corintios 2:9-10)

Munasiña, k'uchi, ukhamaraki wiñay samaraña pachaawa. ¡Mä muspharkañ pachäniwa! Diosan Qhapaq Suyuqa wiñayatakix wali suma muspharkañ pacharuw tukuyani. ¿Jumax janiw ukar chikancht'asiñ munasmati?

5. Machaq Testamento anqankir qalltanakaxa Diosan Qhapaq Suyu yatichapxäna.

Criston nayrîr yatichirinakapax, chiqpach Diosan Apnaqäwipat suma yatiyäwi yatiyañapänwa, ukham amuyapxänti?

Jisa

Nayra maranakanxa, North Carolina Jach'a Yatiqañ Utankir Yatichiri Bart Ehrman jupan mä aruskipäwipanxa, jupax sapa kuti, ukat chiqaparu, ch'amanchawayiwa, jichhürunakan walja cristianut tukupki ukanakat sipansa, Jesusampi nayrîr arkirinakapampixa Diosan Qhapaq Suyu yatiyapxatayna. Yatichiri Ehrman jupan cristianismot taqpach amuyupax Diosan Sarantaskir Iglesiapan amuyupat wali mayjächkchisa, jiwasanakax iyaw sasnawa, qhapaq suyun suma yatiyäwipax Jesusan pachpan yatiyatapawa ukat arkirinakapax uk iyawsapxatayna. Ukhamarakiw iyaw sasna, jichhürunakanxa walja cristianut tukurinakax janiw uk amuyapkiti.

Machaga Testamento qhipa juk'amp nayra imat qillqata ukhamaraki yatichäwi

Diosan Qhapaq Suyu ukax "jakaw qhiparir nayra taqpach cristianu aruskipäwiwa" sasaw sapxi, uka aruskipäwin jach'a chikatawa (Holmes M.W. Nayra Cristianu Aruskipäwi. Apostolanakana Awkinakapa: Griego Qillqatanaka ukat Inglés Aru Jaqukipatanaka, payîri uñstayäwi. Baker Books, Grand Rapids, 2004, p. 102). Aka Nayra Cristiano Yatichäwixa aka arunakaniwa qhapaq suyuta:

Jilatanaka, jumax yatipxtawa, aka aycha pachan qhiparañasax jisk'akiwa, jank'akiw tukusini, ukampirusa Criston arst'äwipax jach'awa, muspharkañawa: jutîr qhapaq suyuna, wiñay jakañansa smart'añatakiwa.

Aka alaxankir arunakax uñacht'ayiwa, qhapaq suyux janiw jichhürükiti, jan ukasti jutaniwa ukat wiñayäniwa. Ukatsti, aka nayra yatichäwix akham siwa:

6:9 Jichhaxa, aka kasta chiqap jaqinakasa, jupanakan chiqap lurañanakapampisa, wawanakapar qhispiyañ jan atipkixa, ¿kuna chiqapuniw jiwasan utjistu Diosan qhapaq suyupar mantañatakixa, janitix bautismosa q'umampi jan ch'ich'impí imasksnaxa? Jan ukax, ¿khitis jiwasan arxatirisäni, janitix qullan chiqap lurañanakampi jikxatatäksnaxa? 9:6 Ukhamasti, maynit maynikama munasipxañäni, ukhamata taqini Diosan qhapaq suyupar mantañäni. 11:7 Ukhamasti, Diosan nayraqatapan kunas walikiki uk yatisstan ukhaxa, qhapaq suyupar mantañäniwa ukatsti arsuwinak katuqañäniwa, kawkirinakatix "jinchux janiw ist'kiti, nayrax janiw uñjkiti, jaqin chuymapax janiw amuyt'kiti" ukhamawa.

12:1 Ukhamasti, Diosan apnaqäwipatakixa, sapa uru, munasiñampi chiqaparu suyt'apxañäni, kunatix janiw yatktanti kuna urus Diosan uñstaniñapaxa. 12:6 Jupax siwa, Awkin apnaqäwipax purininiwa.

Aka qillqatanakax uñacht'ayiwa, suma jakañampi munasiñax wakisiriwa, jiwasanakax janiraw Diosan Qhapaq Suyu mantapkti, ukatsti ukax Diosan uñstañ uru qhipatwa utjani—ukasti Jesusax wasitat kutt'anxani ukhawa. Awkin qhapaq suyupawa ukatsti uka qhapaq suyux janiw Jesusakikiti.

Muspharkañawa, Diosan qhispiyañapataki jaytawayki uka, cristianonakana uñt'at nayra yatiyäwixa, Machaq Testamento ukhamaraki jichhürunakanxa Diosan Sarantaskir Iglesiapan yatichki uka pachpa Diosan Qhapaq Suyu tuqita yatichatapaxa (inasa chiqpachapuni mä Diosan Iglesiapata ukhamächispa, ukampirusa griego aru tuqita juk'a yatijnajaxa janiw nayaruxa chiqpachapuni sañatakixa jaytkituti).

Payir patak maranakan iglesian p'iqinchirinakapa ukhamaraki Qhapaq Suyu Suma Yatiyäwipa

Nayrür patak maranakanxa, amuyt'asiñapuniwa, Papias, Juanan ist'iripa, Policarpon masipa, ukat Romanu Catoliconakatakix santu uñt'atawa, jupax waranqa maran reinop yatichäna. Eusebiox qillqatayna Papiasax akham yatichäna:

... jiwatanakat sartañ qhipatxa, waranqa maraw utjani, ukapachanwa Criston sapa mayni apnaqäwipax aka uraqin

utt'ayasini. (Papias-an t'aqanakapa, VI. Uñxatt'arakim Eusebio, Iglesia-n Sarnaqäwipa, Panka 3, XXXIX, 12)

Papiasax yatichänwa akax mä jach'a walja utjañ pacha ukhamäniwa:

Ukhamarakiw [Jupax] säna, mä trigu jathix tunka waranqa p'uqunaka achuyaniwa,

ukat sapa p'uqux tunka waranqa juyranakaniñapa, ukat sapa juyrax tunka libra q'uma, ch'uya, suma hak'u achuyañapa; ukat mansananaka, jath'anaka, q'achunakas ukhamaraki achuyañapa; ukat taqi uywanakax, uka pachanx uraqin achunakapampiki manq'asisaxa, q'uchu, suma apasir tukupxañapa, ukat jaqin taqpach apnaqatäpxañapa." [Aka yänakatxa Papias, mä nayra jaqi, Juan-an ist'iripa ukhamaraki Policarpo-n masipa, pusiñ qillqatapanxa qillqatan testigüchiwa; jupax phisqa qillqatanak qillqatayna...] (Papias-an t'aqanakapa, IV)

Machaq Testamento *Corintios* markaru qillqata ukham siwa:

^{42:1-3} Apóstolanakaxa jiwasatakixa Evangelio katuqapxäna Tatitu Jesucristot; Jesucristoxa Diosat khithatäna. Ukhamasti, Cristoxa Diosankiwa, ukat Apóstolanakaxa Cristonkiwa. Panpachaniwa Diosan munañapatpacha jutapxäna, wakichat thakhinjama. Ukhamasti, mä kamachi katuqasina, ukhamaraki Tatitu Jesucriston jaktanipawipampi taqpach chuymamp chiqanchata, ukatsti Qullan Ajayuwan taqpach chiqap arupampi ch'amañchata, jupanakax Diosan apnaqawipax purinpan sasa kusiona yatiyawimpiw sarxapxäna.

Smyrna markankir Policarpox mä nayrär cristianu p'iqinchiränwa, jupax Juan-an yatiqiriparakänwa, jupax nayrär apostolanakata qhip qhipa jiwiränwa. Policarpox c. 120-135 maranakan A.C. akham yatichäna:

Jallallt'atawa wak'anakaxa, ukhamaraki chiqañchat layku t'aqisiyata jaqinakaxa, kunatix jupanakanwa Diosan qhapaq suyupaxa.

Ukatsti, "Diosax janiw k'arintatäkiti" uk yatisaxa, Jupan kamachiparu ukhamaraki jach'añchäwiparu phuqhañjam sarnaqañasawa... Kunatix walispawa akapachankir munañanakat khuchhurayasiñapaxa, kunatix "sapa munañax ajayuruw nuwasi"; ukat "janirakiw q'añu sarnaqirinakasa, janiraki chachjam warmi sarnaqirinakasa, janiraki jaqimp jan wal lurayasirinakasa, Diosan qhapaq suyup katuqapkaniti", janirakiw khitinakatix jan walinak ukat jan pachpak lurañanak lurapki ukanakasa. (uka pachpa, V Jalja)

Ukhamasti, juparu ajjsarañampi taqi yäqañampi luqtapxañäni, kunjamtix Jupapachax jiwasaru kamachkistu ukhamarjama, ukhamaraki jiwasaru Suma Yatiyäwi yatiyapkistu uka apostolanakjama, ukatsti Tatitun jutäwipat nayraqat yatiyapkistu uka profetanakjamaraki. (uka pachpa, VI Jalja)

Kunjamatix Machaq Testamento uksankir yaqhanakax yatichapkäna ukhamarjama, Policarpo yaticharakinwa, Diosan Apnaqäwipax chiqap jaqinakaw katuntapxani, janiw kamachinak p'akirinakaxiti.

Aka qhiphankirisa Policarpo-mpi yatichatawa sasaw sataraki:

Ukatsti qhipüru samaraña urunxa akham sänwa: 'Ist'apxita iwxt'äwixxa, munata Diosan wawanakapa. Obisponakax utjkän ukhaxa jumanakarux mayt'apxsmawa, jichhax wasitatwa taqiniruw iwxt'apxsma, Tatitun thakhipanxa suma uñnaqt'ampi ukat k'uchiki sarnaqapxañamataki...*Sart'asipxam*, ukatsti*Wakicht'atäpxam*, *Jan chuymanakamax jathicht'atäpan*, maynit maynikama munasiñataki machaq kamachi, Jupan jutäwipax jank'akiw qhan qhanart'ani, nina taypi jach'a taripäwi, wiñay jakañ, Jupan jan jiwir qhapaq suyup. Ukatsti, Diosat yatiqapkta uka taqi kunsä, Qullan Qillqatanaka thaqhasaxa, Qullan Ajayuwan qillqapampiw chuymanakamarux qillqt'asipxañama, ukhamat kamachinakax jan chhaqkirjam jumanakan jakasipxañapataki.' (Polycarp-an jakawipata, T'aqa 24. J. B. Lightfoot, The Apostolic Fathers, vol. 3.2, 1889, pp. 488-506)

Sardis markankir Melito, Diosan Iglesiap p'iqinchiripa, c. 170 marana, akham yatichäna:

Chiqpachansa, evangelion uñstayat kamachixa – nayra pachax machaq pachampi, panpachaniw Sión ukat Jerusalén markat mayak mistunipxi; ukatsti, grasia tuqit uñstayat kamachixa, ukat uñanchax phuqhat yän ukanxa, ukat qawallux Yuqapan ukanxa, ukat iwix jaqin ukanxa, ukat jaqix Diosan ukanxa ...

Ukampisa suma yatiyäwix kamachin qhanañchäwiparuw tuküna ukatsti

Phuqhachawi, ukampirusa iglesiana chiqawja imañ utaruw tuküna...

Jupaw jiwasar katuntatäñat qhispiyawayistu, ch'amakat qhanar, jiwañat jakañar, t'aqhisiyir apnaqäwit wiñay qhapaq suyur.

Ukhamasti, Diosan Qhapaq Suyu ukax wiñayatakikaspas ukham uñt'atänwa, janiw jichha Cristiano jan ukax Romano Católico Iglesia ukakikiti, ukatsti Diosan kamachipax ukankarakinwa. Payir patak maranakan chika jan ukax qhipa qillqatax mayni jaqinakarux Diosan apnaqawipar uñtañapatakiw ch'amanchi: Ukatsti, jumanakat maynis janiw juk'ampis k'arisiñapäkiti, janirakiw qhipäxar uñtañapäkisa, jan ukasti, kususita Diosan apnaqäwipan Suma Yatiyäwipar jak'achasiñapxam. Ukatsti, chiqpach iglesiankirin qillqatapäkaspas ukhamäkchisa, Roberts & Donaldson jupanakana jaqukipäwipanxa, paya patak maranakan chika taypipan qillqata, Hermasan Pastora sutini ukax "Diosan qhapaq suyupa" arunakxa tunka pusini kuti apnaqi. Chiqa cristianonakaxa, ukhamaraki walja Cristoruki arsurinakaxa, payir patak maranakanxa Diosan Qhapaq Suyu tuqita kuns yatipxäna.

Romanu Católico ukhamaraki Inti jalsu tuqinkiri Ortodoxo santo Irenaeus jupax amuyarakinwa, resurrecciyuna qhipatxa, cristianunakax Diosan Apnaqäwipar mantapxaniwa. Uñjam kunsä jupax c. 180 A.D. maran qillqatayna:

Kunatix iyawsirinakan sarnaqawipax akhamawa, jupanakanxa Qullan Ajayuw wiñay qamaski, ukax Jupaw bautismon churäna,

ukatsti katuqirix imasiwa, chiqana, qullan sarnaqawina, chiqap sarnaqawina ukatsti paciencian sarnaqapxi ukhaxa. Kunatix aka ajayux iyawsirinakanxa jaktaniriwa, janchix wasitat ajayu katuqi, ukatsti Qullan Ajayun ch'amapampiw jaktayasina Diosan qhapaq suyupar mantaraki. (Irenaeus, Lyon markan Obispo Santo. Armitage Robinson jupan Armenio arut jaqukipata. Apóstolanakan Yatiyāwipan Uñacht'āwipa, 42 jalja. Wells, Somerset, Oct. 1879. SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE ukan uñt'ayatarjama. NEW YORK: THE MACMILLAN CO, 1920)

Antioquía markankir Teófilo jupax yatichäna:

Jupan suma kankañapakiw ayttha; Juparux Qhapaq Suyu sasinxa, Jupan jach'a kankañapakiw ayttha... Kunatix qalltatpach jan jiwiriru lurkasapäna ukhaxa, Diosaruw tukuyasapäna. ... Ukhamax, janiw wiñay jakiriki, janirakiw jiwirikisa lurkanti, jan ukasti, kunjamtix nayraqat sasinipktanxa, panpachan lurañ atirjam luräna; ukhamat, jupax wiñay jakañan yänakaparu chuym churaspa, Diosan kamachip phuqhasa, jupatxa wiñay jakañ katuqaspa, ukat Diosaruw tukuspa. (Theophilus, To Autolycus, 1:3, 2:27)

Romanu Catulicu qullan Hippolytus, kimsa patak maranakan qalltawipanxa, akham qillqatayna:

Ukatsti alaxpachan qhapaq suyup katuqapxätawa, jumanakax aka jakañan jakasina Alaxpachan Qhapaqaparu uñt'apxta. Ukatsti Diosan masipakipxätawa, Cristomp chika herederonakäpxarakitawa, janirakiw munañanakaman ni pasionanakaman uywatanipxätati, ukat janipuniw usump t'unjasitanipxätati. Jumanakax Diosaruw tukupxtaxa: kunatix jaqikasin kuna t'aqhisiwinaksa aguantapxta, ukanakxa Jupaw churapxätam, kunatix jumanakax jiwiri jaqin luratapxtanwa, ukampirus kunatix Diosan churañjamäki ukanakxa, ukanakxa Diosax jumanakar churañwa arsuwayi, kunatix jumanakax Diosaruw tukuyapxtaxa, ukat jan jiwiriruw yuriyapxtaxa. (Hippolytus. Taqi K'ari Iñiwinakan K'aritäp Uñacht'ayawi, Panka X, Jalja 30)

Jaqinakan amtapax Diosar tuküñawa (chiqpach Diosan wawanakapjama, Salmo 82:6 uñxatt'äta), jutir Diosan Qhapaq Suyupan.

Jutiri Diosan Qhapaq Suyu ukax nayra católico iglesian yatichäwipänwa (ukhamaraki uñxatt'arakismawa jiwasan inaki eBook, ccog.org ukan jikxatasi, sutinchata [Nayriri Iglesia Católica-n Iyawsäwinakapa: ¿Mä jisk'a puchu tamax apostólico sucesión ukampix sarantaskakispati?](#)).

Payiri ukhamaraki Kimsiri Patak Maranakan Jan Walt'awinakapa

Reinox taqi chiqan iyaw satäpkchisa, payir patak maranakanxa, Marción sutini, kamachir uñisiri, iñiwat mistxiri p'iqinchirix sartanina. Marción jupax Diosan kamachipata, Samart'aw urupata, ukat chiqpach Diosan Reinopatsa contra yatichäna. Policarpo ukat yaqhanakamp juchanchatäpkchisa, jupax jaya pacha Roma markan Iglesiapampiw uñt'asina ukat Roma markan iglesiapax jupan arunakap jach'a ch'amanchapxatapjamänwa.

Payiri kimsa patak maranakanxa, Alejandría (Egipto) markanxa alegoristanakaxa wali ch'amanchasipxäna. Walja alegoristanakaxa Diosan chiqap qhapaq suyup utjañapataki yatichäwiruxa sayt'asipxäna. Uka alegoristanakat yaqhipanakat yatiyawi amuyt'apxañäni:

Dionisiox Alejandría markan mä jach'a, qamir pagano wila masinakan yuritayna, ukat jupanakan filosofía yatichäwipan yatichatäna. Jupax pagano yatiqañ utanak jaytawayi, Orígenes-an yatiqirip tukuñataki, khitirux jupax Alejandría markan catequética yatiqañ utan p'iqinchiripat tuküna...

Clemente, Orígenes, ukat Gnóstico yatichäwixa, muspharkañ ukat k'añaskir amuyt'äwinakapampiwa qullan arunaka q'añuchapxäna... jupanakax "Allegoristas" sutimpi uñt'atäpxänwa. Neposax taqi jaqin nayraqatapanwa uka Allegoristanakaru saykatäna, ukatsti Cristox aka uraqin apnaqaniwa sasaw sayt'asina...

Dionisiox Nepos-an arkirinakapampiw ch'axwayäna, ukat jupan arunakaparjamaxa... "Diosan apnaqawipan jichhürunakan utjki uka kasta jakañawa." Akax Diosan apnaqawipax iglesianakan jichha pachan utjatapata nayrir arsuwiwa...

Nepos jupax pantjasiwipata iwxt'awayiwa, uñacht'ayasa, alaxpachan qhapaq suyux janiw mä uñtasikikiti, jan ukasti jiwasan Tatasan chiqapuni jutkani uka qhapaq suyupawa, wiñay jakañatakix jaktaniwimpi... Ukhamasti, Diosan apnaqawipax jichha pachan utjañapataki amuyuxa, Egipto markan, 200 marat 250 marakama, Gnostic uka sutini Allegoristas uka yatichäwi utan uñstayatawa, mä patak mara nayra, imperio uksankir obisponakax trono qamirinakjam uñt'atäñapata... Clemente-x Diosan qhapaq suyupax Diosat chiqap amuyun yatiñawipawa sasaw amuyt'äna. Orígenes-ax ukax Qullan Qillqatanakan qhan qillqatapan imantat mä ajayu tuqit amuyt'äwiwa sasaw uñacht'ayäna. (Ward, Henry Dana. Qhispiyäwi Markan Suma Yatiyäwipa: Aka Pacha Markankiri Marka Janiwa; Aka Pachan Janiwa; Jan ukasti Alaxpach Markan Jutiriwa, Jiwatanakat Jaktasiñata ukhamaraki Taqi Kunan Kutt'ayasiñapata. Claxton, Remsen & Haffelfinger jupanakamp uñt'ayata, 1870, 124-125 laphi) Ukhamasti, Obispo Neposax Diosan Qhapaq Suyu suma yatiyäwip yatichkäna ukhaxa, alegoristanakax mä k'ari, jani chiqap amuyt'äwi uka tuqit uñstayañ yant'apxäna. Hierapolis markankir Obispo Apolinariox ukhamarakiw uka pachanakana alegoristanakan pantjasitanakapamp nuwasiñ yant'äna. Diosan Iglesiapankir chiqap jaqinakax taqi sarnaqawina Diosan Qhapaq Suyupan chiqap amuyt'äwipat sayt'asipxäna.

Herbert W. Armstrong-ax Qhapaq Suyu Suma Yatiyäwi yatichäna, ukhamaraki

Pä tunka patak marana, qhipüruxa Herbert W. Armstrong, Diosan Iglesiapana jichha pacha Filadelfia pachan nayrür p'iqinchiripaxa (Apocalipsis 3:7-13), akham qillqatayna:

Criston suma yatiyäwip jani iyawsapxatapata, akapachax mayampi lantintañapänwa. Mä k'ari! uñstayañapänwa. Ukhamasti, Diosan qhapaq suyupax mä suma aruki, jaqinakan chuymapan mä suma amuyuki sasaw ist'apxtanxa, ukasti mä alaxpachankir, jani chiqap CH'USARU tukuyasa! Yaqhipanakaxa k'arintapxarakiwa, "IGLESIA" ukaw Diosan apnaqawipaxa sasa... Daniel profetaxa, Criston janür jutkasina suxta patak maranak jakasaxa, yatınwa Diosan apnaqawipaxa chiqapuniwa mä apnaqawi, aka Uraqina chiqap jaqinakaru apnaqiri...

Akanxa... Diosan qhanañchäwipawa kunasa DIOSAN QHAPAQ SUYUPA ukata: "Ukat aka qhapaqanakan urunakapanxa..."--akax tunka kayunakatwa parli, maynix fierrot luratäki, maynisti p'akjasiñatak ñiq'it luratäki. Akaxa, Daniel 7, ukat Apocalipsis 13 ukat 17 uka profecianakampi chikt'ataxa, jichhax uñstaski uka machaq EUROPA MARKANAKAN MAYACHT'ÄWIPA tuqitwa parli... ijumanakan nayranakaman uñjapкта ukhama! Apocalipsis 17:12 ukax qhanstayiwa, ukax TUNKA REYINAKAN jan ukax REYIRUWANAKAN mayachasiwipawa, ukasti (Apoc. 17:8) nayra ROMANO IMPERIO-ru jaktayaniwa...

Cristox jutani ukhaxa, jupax qhapaqanakan QHAPAQAPJAM jutaniwa, taqi uraqi apnaqasa (Apocalipsis 19:11-16); ukat QHAPAQÄWIPA--DIOSAN QHAPAQÄWIPA--Danielan satapaxa, taqi aka uraqpachan qhapaqäwinakaparu tukjaniwa. Apocalipsis 11:15 qillqatax akham siwa: "Aka uraqpachan qhapaq suyunakapaxjiwasan Tatitasan ukhamarak Cristopan QHAPAQ SUYUNAKAPARUW TUKUTI: ukat jupax wiñay wiñaykamaw qhapaqirakini"! Akaxa DIOSAN QHAPAQ SUYUPawa. Jichha pacha apnaqäwinakan TUKUSIWIPAWA--jisa, ukhamaraki Estados Unidos ukat Gran Bretaña markanakasa. Ukatxa jupanakaxa Tatitu JESUCRISTON qhapaq suyunakapaxa--APNAQÄWINAKAPAXA--tukupxaniwa, jupasti taqi uraqpachan qhapaqanakan QHAPAQAPAWA. Akaxa qhanpach uñacht'ayiwa DIOSAN QHAPAQ SUYUPAX mä chiqap APNAQÄWIWA. Kunjamatix Caldeo Imperiox mä REINO ukhamänxa--kunjamatix Romano Imperiox mä REINO ukhamänxa--ukhamarakiw DIOSAN REINOPAX mä gobiernopuniwa. Aka pachan markanakapan GOBERNAMENTOP katuntañatakiwa. Jesus Cristox mä REYI--mä APNAQIRI--ukhamäñatakiw YURITA. ...

Uka pachpa Jesucristoxa, khilitix 1.900 marat sipan jila nayra Qullan Uraqina qullunakapansa, qhichwanakapansa, ukhamaraki Jerusalén markana thakhinakapan sarnaqäna, jichhax wasitat jutaniwa. Jupax wasitat jutäwa sasaw säna. Jupax kurusir churatäxän uka qhipatxa, Diosax kimsa uru kimsa arum qhipat jiwatanakat jaktayäna (Mat. 12:40; Hech. 2:32; I Cor. 15:3-4). Jupax

Diosan Qamawiparuw makhatäna. Taqi Uraqpach Apnaqäwin Jach'a Utaqa (Hechos 1:9-11; Hebreos 1:3; 8:1; 10:12; Apocalipsis 3:21).

Jupax uka parábola ukan "qamachiri" satawa, khilitix Diosan Qamachipan Qunuñaparu—uka "jaypacha markaru"—saräna, taqi markanakana Qamachirinakana Qamachiripataki coronayasiñataki, ukatsti akapacharu kutt'añapataki (Lucas 19:12-27).

Wastata, jupax alaxpachanwa utjaski "taqi kunan kutt'ayäwipan pachanakapkama" (Hechos 3:19-21). *Kutt'ayäwi* ukax sañ muni nayrër sarnaqäwir jan ukax kankañar kutt'ayaña. Aka tuqitxa, Diosan apnaqäwipax akapachan kutt'ayatäñapawa, ukhamatsti, akapachan suma qamañapasa, ukat suma qamañan kankañanakasa kutt'ayatäñapawa.

Jichha pacha ch'axwawinaka, jilxattir nuwasiwinaka ukat ch'axwawinakax akapachan jach'a llakiñaruw puriyani, ukhamat Diosax jan mantkaspaxa, janiw khiti jaqis jakkir qhispiyatäkaniti (Mateo 24:22). Uka jach'a llakiñ pachanxa, suyt'añax aka Uraqit taqi jakañ t'unjañapäkaspas ukhaxa, Jesus Cristox kutt'aniniwa. Uka kutix jupax Diosapuniw jutani. Jupax taqi ch'amampi ukat jach'añchäwimpiw jutani, taqi akapach apnaqir Luririnjama. (Mateo 24:30; 25:31.) Jupax "Reinakan Reyipa, ukhamarak Apunaka Apupa" ukhamaw jutaskani (Apocalipsis 19:16), akapachan mä jach'a apnaqäwi sayt'ayañataki ukhamarak taqi markanakaru "maranq'a lawampi" apnaqañataki (Apocalipsis 19:15; 12:5) ...

Cristorux jani munatati?

Ukampisa, ¿jaqinakax kusisiñat arnaqasipxäniti, ukat juparux wali kusisiñampi, jallalla arumpi katuqapxäniti—ukat nayra cristianismo iglesianakapas ukhamaraki?

Janiw iyawsapkaniti! Iyawsapxaniwa, kunatix Satanás-an k'ari irpirinakapax (II Cor. 11:13-15) jupanakar sallqjapxatayna, jupax

Anticristo ukhamawa sasa. Iglesias ukat markanakax jupan purinitapat phiñasipxaniwa (Rev. 11:15 ukhamarak 11:18), ukat awqaqallunakas chiqpachapuniw jupamp nuwasiñ yant'apxani, chhaqtayañataki (Rev. 17:14)!

Markanakax jutiri Kimsa Jach'a Ch'axwäwin jach'a tukusiñ nuwasiwipan nuwasipxani, nuwasiñ chiqax Jerusalenan ukhamäniwa (Zac. 14:1-2) ukatsti Cristox kutt'aniniwa. Jupax jani uñjkay ch'amampiwa "jupar nuwasir markanakarux nuwasini" (versículo 3). Jupax taqpachaniwa atipjani (Apoc. 17:14)! "Uka urunxa kayunakapax Olivos qullu patxan sayt'aniwa," Jerusalenan inti jalsu tuqiru jisk'a jayankiriwa (Zacarias 14:4). (Armstrong HW. The Mystery of the Ages, 1984)

Bibliax yatiyiwa, Jesusax kutt'aniniwa, ukatsti jupax atipjaniwa, ukampirus waljanipuniw kutt'anipan jupar nuwasipxani (Apocalipsis 19:19). Waljanipuniw sapxani (Biblia-n profecianakap jan sum amuyt'asina, ukhamarak k'ari profetanakata ukat misticonakat layku) kutt'anir Jesusax qhipa Anticristo ukawa, sasa.

Aka qhiphankirix Herbert Armstrong-an qillqatapawa:

Chiqa yupaychäwi--Diosan chiqapaxa, Qullan Ajayu taypin churata Diosan munasiñapampi ch'amanchata... Diosaru ukhamaraki Jesucristoru uñt'añan jani arsuñjam k'uchisiñapa--Chiqaru uñt'añan k'uchisiñapa--ukhamaraki Diosan jach'a munasiñapan junt'upampi! ...

Diosan chiqa Iglesiap yatichäwinakapaxa, Qullan Bibliap "sapa arupampi jakaña" ukakipuniwa...

Jaqinakaxa "katuntaña" thakhitxa "churaña" thakhiru kutt'apxañapawa, ukax Diosan munasiñ thakhipawa.

¡Mä machaq civilización jichhax uraqpach katxaruniwa! (uka pachpa)

MACHQA CIVILIZACIONAXA Diosan Qhapaq Suyuwa. Uka machqa civilizaciónax jutaniwa ukat munasiñan sayt'atäniwa sas yatiyañaxa,

Jesusampi arkirinakampix yatichapkäna uka chiqpach qhapaq suyun suma yatiyäwipan jach'a chiqapawa. Ukaxa jiwasanaka, Diosan Sarantaskir Iglesiapanxa, yatichapxtanwa.

Herbert Armstrong jupax amuyawayiwa, Jesusax yatichäna, jaqinakan markapax, iyaw sañ munapxtwa sasin amuyapkchisa, jakañan thakhip, munasiñan thakhip jittayawayapxiwa. Jesusan yatichäwipan ch'amapxa, niya janiw khitix chiqaparu amuykiti ukham amuyasi.

Jesu tuqi qhispiyasiñaxa Suma Yatiyäwin chikanchatawa.

Jichhax, akakam liyt'irinakax inas Jesusan jiwäwipax qhispiyäwin kuna lurañanisa ukxat amuyt'asipxchispa. Jisa, Jupan jiwäwipax Machaq Testamento ukhamarak Herbert W. Armstrong jupanakan qillqat suma yatiyäwin chikanchatawa.

Machaq Testamentox uñacht'ayiwa suma yatiyäwix Jesucristot qhispiyäwi chuririwa:

Criston suma yatiyäwipatxa janiw p'inqaskti, kunatix taqi iyawsirinakatakix Diosan ch'amapawa qhispiyasiñataki, nayraqatax judío jaqitaki, ukhamaraki griego jaqitakisa.

Ukatsti, khithatäpkäna ukanakax taqi chiqanakaruw Diosan arunakap yatiyasipxäna. Ukatsti Felix Samaria markaruw saraqäna ukat jupanakarux Cristot yatiyäna. ... Ukampirus, Filistux Diosan apnaqäwipat ukhamarak Jesus Criston sutipat yatiykäna ukhaxa, chachanakas warminakas iyawsapxäna ukatsti bautisatäpxänwa. ... ²⁵ Ukhamasti, Tatitun arunaka testigükasina yatiyasina, Samaria markan walja jisk'a markanakapan suma yatiyäwi yatiyasipkasa, Jerusalenaruw kutt'awayxäna. ²⁶ Ukatsti Tatitun mä anqiripaw Filipsaru arsuwayi... ⁴⁰ Filipsax Azoto markan jikxatatäna. Ukat uka markat pasasax, taqi markanakan yatiyäna, Cesarea markaru purinkama. (Hechos 8:4,5,12,25,26,40)

Jupanakax Jesusat ukhamarak jiwatanakat sartañatwa yatiyäna.

Ukatsti Pabluxa paya mara taqpachaw alquilasit utapan qhiparawayi, ukatsti jupar puririnaruxa taqiniruw katuqäna,

Diosan apnaqäwipat yatiyasisa, ukhamaraki Tatitu Jesus Cristot yatiqayasisa, taqi chuymampiw, jani khitis jark'kisa.

Amuyt'apxam, yatiyäwixa Jesusaru ukhamaraki Diosan Qhapaq Suyu ukaruw katxarüna. Llakisiñawa, Diosan Qhapaq Suyupan Suma Yatiyäwipata suma amuyt'äwixa Griego-Romano iglesianakan yatichäwinakapan chhaqhatawa.

Chiqpachansa, uka qhapaq suyur mantañatak yanapt'añataki, Diosax jaqinakarux wali munasitayna, ukhamat Jesusaruw jiwasanakataki jiwiri khitanitayna (Juan 3:16-17) ukatsti khuyapayasiñapampiw qhispiyistu (Efesios 2:8). Ukat ukax suma yatiyäwin chikatawa (Hechos 20:24).

Qhapaq Suyu Suma Yatiyäwix akapachan munasitapawa, ukampisa...

Suma qamañataki irnaqañaxa (Mateo 5:9) ukhamaraki aski lurañanakaxa wali aski amtanakawa (cf. Gálatas 6:10). Ukampirusa, walja akapach p'iqinchirinakaxa, iñiwirinakampi chika, amuyapxiwa jaqinakana mayacht'asiwipawa suma qamaña ukhamaraki qamir qamaña apanini, janiw Diosan Qhapaq Suyupäkiti. Ukatsti, aka pachanxa mä qawqha aski lurawinakaniñapkchisa, janiw atipapkaniti, jan ukasti, jaqinakan ch'amachasiwipaxa, Jesusax Jupán Qhapaq Suyu utt'ayañatak jan kutiniskaspa ukhaxa, Uraq Pacha ukhamaruwa puriyaspäna, jakañax jan atipkayäñapataki (Mateo 24:21-22). Jaqinakax Dios jan utjkipan Uraq Pacha askichañapaxa inakiwa, k'ari suma yatiyäwiwa (Salmo 127:1).

Akapachanxa walja jaqinakaw mä Babiloniana jach'a amta wakicht'añ yant'asipki, ukasti mä machaq akapach apnaqäwi 21n patak maran utt'ayañatakiwa, mä juk'a iyawsäwir uñtasita. Aka amtaxa Diosan Sarantaskir Iglesiapan qalltatpach juchañchatawa, ukat juchañchañamp sarantaskakiñatakiw amti. Satanasax niya suxta waranqa maranak nayra Adanaru yatiyäwiparu iyawsañapataki sallqantkäna ukhatpacha (Génesis 3), walja jaqinakaw Diosat sipan jupanakax juk'amp sum yatipxatap amuyapxi, kunas jupanakarusa akapacharusa askichani ukata.

Biblia tuqirjamaxa, mä Europa markankir awqaqallu p'iqinchiri (Norte tuqinkir Rey sutimpi uñt'ata, ukhamaraki 13:1-10 versiculonakana uñstiri Uywawa sata) ukhamaraki mä yupaychäwi p'iqinchiri (k'ari profetawa sata,

ukhamaraki qhipa Anticristo sata, ukhamaraki 13:11-17 versiculonakana uñstiri pä wajjrani Uywawa sata) paqallqu qullunaka utjki uka markata mistunipxani (Apocalipsis 17:9,18) mä 'Babilónico' (Apocalipsis 17 & 18) aka pacha apnaqäwi apañataki. Jaqinakax Criston kutt'anipxañapampi ukhamarak Qhapaq suyupan sayt'ayasiñapampis munapkchisa, aka pachan waljanix janiw aka yatiyäwirux 21n patak maranx amuyapxaniti—jupanakax Supayan k'ari suma yatiyäwipan kunayman kastanakap iyawsaskakipuniwa. Ukampisa, akapachax mä testigoru katuqaniwa. Jesux yatichkäna uk amtañäni: Ukatsti Diosan qhapaq suyupata suma yatiyäwix taqi akapachan taqi markanakaru mä testigjam yatiyataniwa, ukatsti tukusiñax purininiwa. Amuyt'apxam, qhapaq suyun suma yatiyäwipax akapacharu mä testigjam puriniwa, ukatsti tukusiwix purininiwa. Uka "tukusiwix" "jach'a t'aqhisiwin" qalltawipawa. Akatakix walja amuyunakaw utji. Maysa amuyux akawa: Diosax muniwa taqi akapachax chiqpach suma yatiyäwi ist'añapa, Jach'a T'aqhisiwi janir qalltkipan (ukax Mateo 24:21 ukan qalltañapaw uñacht'ayasi). Ukhamasti, suma yatiyäwix mä testigowa ukhamarak mä iwxt'awiwa (Ezequiel 3; Amós 3:7 uñxatt'äta). Jesusan kutt'anipxatap nayraqatax, juk'amp jani judío jaqinakaw iyawsapxani (Romanos 11:25) ukhamarak judío jani jaqinakaw iyawsapxarakini (Romanos 9:27). Yaqha amuyux akawa: yatiyäwin jach'a amuyupax Alaytuqinkir muspharkañ ch'aman jiltir Reyipan amuyunakapampix uñisiskakiniwa, K'ari Profetampi, qhipa Anticristompi chika. Jupanakax paypachax jaqin ch'amapampi ukat religionan mayjt'ayasiwipampiw suma qamaña arsuñani, ukampirus ukax tukusiñaru (Mateo 24:14-22) ukat t'unjañaruw (1 Tesalonicenses 5:3 uñxatt'äta) irpanini.

Bibliax qallta chiqap iyawsäwi layku ch'axwañatakiw siwa (Judas 3), Diosan arupax chiqawa (Juan 17:17), ukat chiqap cristianonakax paganismo-mpi mayachasirinakat jaljtapxañapawa (2 Corintios 6:14-17), ukampirus waljanix sapxaniwa, jupanakan "suma yatiyäwipax" mayachasiñatakiw mayjt'ayasi, ukhamat suma qamañampi mayacht'asiñampix utjañapataki. Llakisiñawa, Diosan Apnaqäwipan chiqap suma yatiyäwipaxa, wali achusat uywa ukhamaraki K'ari Profeta (qhipa Anticristo) ukanakan ecuménico ukhamaraki taqi iñiwinakampi mayachasiñ amtanakap ch'amanchirinakatxa, waljanitaki mä k'ari suma yatiyäwjam uñjatäniwa.

Jupanakamp chikachasir uñacht'äwinakata ukat k'ari muspharkañanakata (2 Tesalonicenses 2:9), akapachankir walja jaqinakax k'ari iyawsañ ajllipxani (2 Tesalonicenses 2:9-12), suma yatiyäwi arunxa janiw iyawsañ munapkaniti. Romanu Catholicunaka, Inti jalsu tuqinkiri Ortodoxonaka, Luteranonaka, ukat yaqhanakampix waranqa maran Diosan Apnaqäwipat jan wal juchañchaxatap layku, waljanix pantjasaw sapxani, waranqa maran Diosan Apnaqäwipan suma yatiyäwipax Uywampisa ukat Anticristompis chikachata k'ari suma yatiyäwiwa, sasa.

Jach'a T'aqhiswi janir qalltkipanxa, Filadelfia markankir iyawsir cristianonakax (Apocalipsis 3:7-13) akapacharuw puripxani, waranqa maran qhapaq suyun suma yatiyäwip yatiyasina, ukat akapacharuw yatiyapxarakini kuna lurañanaks yaqhip akapach p'iqinchirinakax (Sallqa Uywa ukhamarak K'ari Profeta ukanakampi chika) lurasipkani ukata.

Jupanakax akapacharu yatiyän yanapt'apxaniwa, uka sallqa, Alaytuqinkir ch'aman apnaqiripa, K'ari Profeta, qhipa Anticristo ukamp chika, qhiparux (yaqhip yanapirinakapamp chika) USA ukhamarak Reino Unido, Canadá, Australia, uka Anglo-markanakaru t'unjanipxaniwa, ukat Nueva Zelanda (Daniel 11:24,39) ukat jank'akiw mä árabe/islámico tantachäwi t'unjanipxani (Daniel 11:40-43), supayanakan irnaqañanakapjamaw irnaqapxani (Apocalipsis 16:13-14), ukat qhiparusti Jesus Cristompw nuwasipxani Jupán kutt'anipanxa (Apocalipsis 16:14; 19:19-20). Filadelfia markankir iyawsir jaqinakax (Apocalipsis 3:7-13) Diosan waranqa maran apnaqawipax jank'akiw purinini sasaw yatiyapxani.

Akax inas walja yatiyirinakan yatiyatäspa ukat Mateo 24:14 phuqhasiñapatak yanapt'arakispa. Jiwasanakax Diosan Sarantaskir Iglesiapanxa qillqatanaka (walja arunaka) wakicht'asktanwa, web qamawinakar yapxatasktanwa, ukat yaqha lurañanakampis wakicht'asktanwa, uka 'jank'ak lurañataki' (Romano 9:28 uñxatt'äta) wakichasiñataki, ukasti Diosan amtap phuqhasiñapatakiw yanapt'ani, Mateo 24:14 ukax jutir tukuyataki mä testigjam phuqhataxatapata.

Uka 'k'ari suma yatiyäwi' uñt'ayir akapach p'iqinchirinakaxa (inasa Europa markan mä 'machaqa' jach'a p'iqinchiripa, ukhamaraki mä juchanchat pontífice-mpi, khititix mä kasta Catolicismo iyawsäwi *sasini*) janiw uka yatiyäwi munapkaniti—janiw munapkaniti akapachax chiqpachan kunsä

jupanakax lurapxani uk yatiñapa (ukat inas jupanak pachpas qalltanx janiw iyawsapkaniti, uñxatt'äta Isaías 10:5-7). Jupanakasa jan ukax yanapirinakapasa inas k'arimpi yatichapxarakini, Filadelfia markankir iyawsir cristianonakax mä jutir anticriston wali jach'a t'aqanuqir yatichäwipa (milenarismo) iyawsapxaniwa, sasa. Kuna juchañchäwinaksa jupanakasa jan ukax arkirinakapasa Filadelfia markankir iyawsirinakaru ukhamarak Diosan *Sarantaskakiri* Iglesiaparu lurapxani ukax mä t'aqhisiyäwi qalltayaniwa (Daniel 11:29-35; Apocalipsis 12:13-15) . Akax ukhamarakiw tukuyaru irpani—Jach'a T'aqhisiwin qalltaparu (Mateo 24:21; Daniel 11:39; uñxatt'äta Mateo 24:14-15; Daniel 11:31) ukhamarakiw Filadelfia markankir iyawsir cristianonakatakix kimsa mara chikatani jark'aqasiñ pacha utjani (Apocalipsis 3:10; 12:14-16).

Sallqa Uywa ukhamaraki K'ari Profeta ukax ch'amampi, qullqi tuqita amantt'asa, unanchanaka, k'ari muspharkañanaka, jiwayaña, ukhamaraki yaqha ch'amanchawinakampi apnaqañataki yant'apxaniwa (Apocalipsis 13:10-17; 16:14; Daniel 7:25; 2 Tesalonicenses 2:9-10). Cristianos ukanakax jiskt'apxaniwa:

"¿Qawqha pachas, Tatitu, q'uma chiqap Awki, aka uraqin jakasirinakat jiwasan wilasata juchanchäta ukat kutt'ayäta?" (Apocalipsis 6:10)

Taqi pachanakanxa, Diosan jaqinakapaxa jiskt'asipxatayna: "¿Qawqha pachas Jesusax kutt'anini?"

Uru jan ukax pacha jan yatskstanxa, Jesusan kutininiñapwa suyapxtan (ukat waranqa maran Diosan Apnaqäwip utt'ayatäñap), 21ⁿi patak maran, walja qillqatanakarjama (akjamarjama: Mateo 24:4-34; Salmos 90:4; Oseas 6:2; Lucas 21:7-36; Hebreos 1:1-2; 4:4,11; 2 Pedro 3:3-8; 1 Tesalonicenses 5:4), uka qillqatanakat yaqhipanakax jichhax phuqhasiskir uñjtanwa.

Jesusax jan mantkixa, jaqinakax taqi jakañ chhaqtayapxaniwa:

²¹ Uka pachanxa mä jach'a t'aqhisiwiw utjani, akapach qalltatpach jichhakama janipuniw ukham utjkänti, janirakiw kunapachas ukham utjkaniti. ²² Uka urunakax jisk'aptayatäpkaspäna ukhaxa,

janiw khiti jaqis qhispiyatäspänti; ukampirus ajllitanak laykuw uka urunakax jisk'aptayatäni. (Mateo 24:21-22)

²⁹ Uka urunakan t'aqhisiwip qhipatpachaw inti ch'amakani, phaxsisti janiw qhanap churxaniti; warawaranakaw alaxpachat jaqtanukusini, alaxpachan ch'amanakapas khathatitanirakiniwa. ³⁰ Ukatsti Jaqin Yuqapan unanchapax alaxpachan uñstaniwa, ukatsti uraqpachan taqi ayllunakax llakisiñaniwa, ukatsti Jaqin Yuqaparux alaxpachan qinayanakapan ch'amampi jach'a k'ajampi jutir uñjapxaniwa. ³¹ Jupasti anqaranakaparux jach'a trompeta phust'añampi khitaniwa, jupanakasti ajllitanakaparux pusi thiyanakatpacha, alaxpachan mayni thiyapat mayni thiyakama tantachapxaniwa. (Mateo 24:29-31)

Diosan Qhapaq Suyuwa akapachax munaski.

Qhapaq Suyu-n Jilirinakapa

Qhapaq Suyunxa, ¿kuna lurañanisa jumaxa?

Jichhürunakanxa, jumax chiqpach cristianötasmaw, Jesusan ukhamarak Diosan Qhapaq Suyupan embajadorapañamawa. Uñjam kunsä Apóstol Pablox qillqatayna:

Ukhamasti, jiwasax Criston embajadornakapätanwa, Diosaw jiwasan lakirjama mayisiskaspa ukhamawa: Criston sutipar mayipxmas, Diosampi sumankthapipxam.

¹⁴ Ukhamasti sayt'apxam, chiqamp chint'asisa, chiqap sarnaqäwin p'aqachapamp isthapt'asisa, ¹⁵ ukhamarak suma qamañ yatiyäwin wakichäwipamp kayunak ch'ulluchasisa; ¹⁶ taqi kunat sipansa, iyawsäwin jark'aqasiñap aptasipxam, ukampiw jan wali ajayun taqi nina phichhantanakap jiwayapxäta. ¹⁷ Ukatsti qhispiyawin kaskupa, ukhamaraki Ajayu Ch'amana espadapa apt'asipxam, ukax Diosan Arupawa; ¹⁸ Espiritu tuqina taqi mayisiñampi, taqi achikt'asiñampi sapa kuti mayisisa, ukhamarusa taqi ch'amampi taqi qullan jaqinak layku amuyumpi suyt'asa— ¹⁹ ukhamaraki nayataki, arsuñataki ch'am churapxitu, ukhamata jan axsarasaw laka jist'arasina suma yatiyäwin imantat yatiyäwipa yatiyänataki, ²⁰ ukata nayax

cadenampi embajadorätwa; ukana nayax ch'amampi arsuñajataki, kunjamtix arsuñajäkixa. (Efesios 6:14-20)

¿Kunas mä embajadoraxa? *Merriam-Webster* ukax akham qhanañchi:

1:mä oficial apnaqiri;*jach'añchata*:mä jach'a rango-ni diplomático, yaqha markan gobiernoparusa jan ukax soberanoparusa acreditata, jupan markapan jan ukax soberanopan residente representante ukhamawa, jan ukax mä especial ukhamaraki jilpachax temporal diplomático irnaqäwitaki utt'ayatawa

2 a: mä iyawsat arxatiri jan ukax kachachi

Jumax chiqpach cristianötasma ukhaxa, Criston chiqap kachapätasa! Apostol Pedron qillqatap amuyt'am:

⁹ Jumanakasti ajllita mirayätawa, qhapaq tayka sacerdotaritäwa, qullan markätawa, Jupan pachpa ajllita jaqinakapxätawa, ch'amakat muspharkañ qhanaparu jawsapxätam uka Jupan jach'añchäwinakap yatipayxañamataki; ¹⁰ nayra pachan jan jaqïpkätaynawa, jichhasti Diosan jaqinakapxätawa; nayra pachan jan khuyapayasiñ katuqapkätaynawa, jichhasti khuyapayasiñ katuqapxtawa. (1 Pedro 2:9-10)

Cristianonakjamaxa, mä qullan markankirinakñapxtanwa.

Kawki markasa jichhaxa qullanxa?

Waliki, chiqpachansa aka uraqpachan qhapaq suyunakapax janiw— ukampirusa qhiparuxa Criston Qhapaq Suyupankxapxaniwa (Apocalipsis 11:15). Ukax Diosan markapawa, Qhapaq Suyupawa, ukax qullanawa.

Embajaduranakjamaxa, janiw aka uraqpachan markanakapan chiqaq política ukar mantapkti. Ukampirusa, jichhax Diosan jakawiparjamaw jakapxañasa (ukhamaraki uñxatt'añäni inaki eBook ukax utjki uka chiqan) www.ccog.org Sutipaxa: [Cristianonaka: Diosan Qhapaq Suyupataki Apnaqirinaka, Biblia tuqita yatichäwinaka mä cristianjam jakañataki](#) Jichhürunakan Diosan jakañ thakhiparjam jakasaxa, juk'amp sum yatiquañasawa kunatsa Diosan thakhinakapax juk'amp askixa,

ukhamata Jupar qhapaq suyupan qhapaqanakasa, sacerdotenakasa ukhamañataki, ukat Cristompi aka uraqin qhapaqjam apnaqañataki:

⁵ Juparu, khilitix jiwasar munasistu ukat juchanakasat jupar wilapampiw t'axllistu, ⁶ ukatsti Diosapampi Awkipampiru reynakaru ukhamarak sacerdotenakaru tukuyistu, juparu wiñay wiñaykam jach'añchäwi ukhamarak apnaqäwi utjañapawa. Ukhamäpan. (Apocalipsis 1:5-6)

Ukatsti jiwasanakarux Diosapan apunakaru ukhamarak sacerdotenakaru tukuyawayistu; ukatsti aka uraqin apnaqpxañäniwa.

Jutirin reynakampi sacerdotenakampi tukusaxa, maynirix akänwa: uka pachan jiwir jaqinakaruxa Diosan thakhinakapan sarnaqañapataki yatichañawa.

¹⁹ Kunatix jaqinakax Siön, Jerusalén markan jakapxaniwa; Janiw jachapxätati. Jupax jachañam ist'asinxä, jach'a khuyapayasiñampiwa khuyapayapxätam; Ist'asinxä, jaysapxätamwa. ²⁰ Ukatsti Tatitux t'aqhisiñ manq'ampi, llakisiñ umampi churapxätamxa, Yatichirinakamax janiw jichhatx mayampi k'uchur apanukupxätamti, Jan ukasti nayranakamax yatichirinakamaruw uñjapxani. ²¹ Jinchumanakamax qhipäxamat mä aru ist'aniwa, akham sasa: "Aka thakiwa, aka thaknam sarnaqam," Kuna pachatix kupir kutt'äta ukhaxa Jan ukax ch'i'qar kutt'äta ukhaxa. (Isaías 30:19-21)

Ukax waranqa maran apnaqäwipataki mä profecía ukhamäkchisa, jichha pachanxa cristianonakax yatichañataki wakicht'atäñapawa:

... jichhakamax jumanakax yatichirinakäpxañapänwa, (Hebreos 5:12)

¹⁵ Ukampisa, Tatitu Diosaruxa chuymanakamanxa qullanapxam. Ukatsti, khitinakatix jumanakampi chikaw utjki uka suyäwimata jiskt'apxätam uka jaqinakaruxa, llamp'u chuymampi ukhamaraki ajsarañampi jaysañatakixa sapa kuti wakicht'atäpaxam. (1 Pedro 3:15)

Bibliax uñacht'ayiwa, walja juk'amp iyawsir cristianonakaxa, Jach'a T'aqhisiwi janir qalltkipanxa, waljaniruw yatichapxani:

³³ Ukatsti, jaqinak taypit amuyt'irinakax waljaniruw yatichapxani (Daniel 11:33;)

Ukhamasti, gracia ukat yatiñan yatiqasa jilsuñasa (2 Pedro 3:18), jichhürunakan lurañasawa. Jesusax akham siwa: "Jumanakax Jerusalenan, taqi Judea markan, Samaria markan, ukhamarak aka uraqpachan Nayataki testigonakäpxäta" (Hechos 1:8). Diosan Qhapaq Suyupan luräwimax chikatax yatichañawa.

Ukatsti, juk'ampi iyawsiri Filadelfia markankir cristianonakatakixa (Apocalipsis 3:7-13), akax ukhamarakiw Diosan waranqa maran apnaqäwip janir qalltkipan suma yatiyäwi ch'amanchañax utjani (cf. Mateo 24:14).

Diosan Qhapaq Suyu utt'ayatäxi uka qhipatxa, Diosan jaqinakapax t'unxat Uraqi askichañataki yanapt'añataki apnaqatäpxaniwa:

Jumanakat yaqhipanakaxa nayra t'unja markanaka sayt'ayapxaniwa; walja mirayawinakan qalltawinakapxa sayt'ayarakipxarakitawa; ukatsti Jumanakaxa Ch'axwañan Askichiri, Jakasiñatak Thakhinaka Kutt'ayiri sasaw sutichatäpxäta.

Ukhamasti, aka pachan Diosan thakhiparjam jakasir Diosan jaqinakapaxa, waranqa maranakan kutt'ayasiñ pachanxa, jaqinakax markanakan (ukat yaqha chiqanakan) qamasipxañapatakiw juk'amp jasachapxani.

Aka uraqix chiqpachapuniw juk'amp suma uraqir tukuñani. Jichhax Criston embajaduranakapäñasawa, ukhamat jiwasanakax Jupän Qhapaq Suyupana irnaqapxañäni.

Chiqä Suma Yatiyäwixa Jaqi Mayjt'ayiriwa

Jesusax akham siwa: "Jumatix nayan arunajan qhiparapxäta ukhaxa, chiqpachapuniw nayankir yatiqirinakajäpxäta. ³² Ukatsti chiqaru yatipxäta, ukatsti chiqax qhispiyapxätamwa" (Juan 8:31-32). Diosan Qhapaq Suyupata suma yatiyáwin chiqap yatiñax aka pachan k'ari suyáwinakapan katuntatäñat qhispiyistu. Jani ajjsarasaw mä suma amta

yanapt'sna—Diosan amtapa! Supayax taqi akapacharuw k'arintatayna (Apocalipsis 12:9) ukat Diosan Qhapaq Suyuwa chiqpach askichäwixa. Chiqatakiw sayt'asiñasawa ukat arxatañasarakiwa (cf. Juan 18:37).

Chiqa cristianonakax akapachan jaqinakata mayja jakapxi. Jiwasax Diosan kamachinakapwa iyaw sapxtan, kunatix walikiki ukat jan walikiki ukatuqita, akapachan kamachinakapat sipansa. Chiqap jaqinakax iyawsäwimpiw jakapxi (Hebreos 10:38), kunatix aka pachan Diosan thakhiparjam jakañatakix iyawsäwix wakisiwa. Cristianunakax jakapkäna uka akapachatxa wali mayjäpxänwa sasaw amuyatäpxäna, ukata machaq Testamento qillqatanxa jakäwipax "Thakhi" sasin sutichatänwa (Hechos 9:2; 19:9; 24:14,22). Akapachax jupanakpachakiw jakasi, Supayana k'arintata, "Cainana thakhipa" sata tuqina (Judas 11).

Diosan Qhapaq Suyu Suma Yatiyäwipaxa chiqañchaña, k'uchisiña, ukhamaraki suma qamaña tuqita mä yatiyäwiwa (Romanos 14:17). Profecía aruxa, suma amuyt'ataxa, chuymacht'iriwa (1 Corintios 14:3; 1 Tesalonicenses 4:18 uñxatt'äta), juk'ampisa aka pachan t'unjatap uñjktan ukhaxa (Lucas 21:8-36 uñxatt'äta). Chiqa cristianon jakañ thakhipax ajayu tuqita ukhamaraki janchi tuqita walja bendicionanakaru irpi (Marcos 10:29-30). Ukatwa ukham jakirinakax amuyapxi, akapachax Diosan Reinop munasitapxa. Cristianunakax Diosan Reinopan embajadornakapawa.

Cristianunakax ajayun utjirinakaru suyt'apxtan, janiw aka pachan utjirinakaru, aka pachan jakasipkstan ukhamäkipansa (Romanos 8:5-8). Jiwasanx "suma yatiyäwin suyt'äwipaw" utjistu (Colosenses 1:23). Akax nayra cristianunakax amuyapkäna ukawa, jichhürux Jesusar iyawsapxtwa sapki uka waljanakax janiw chiqpachapun amuyapkiti.

6. Griego-Romano iglesianakaxa Diosan Apnaqawipax wali wakiskiriwa sasaw yatichapxi, ukampisa...

Griego-Romano iglesianakax Diosan Qhapaq Suyu tuqit yatichapxiwa sasaw amuyapxi, ukampirus chiqpachapuni kunas uk yatiñatakix ch'amapxiwa. Uñacht'äwipataki, *Enciclopedia Católica* ukaxaka qhapaq suyu tuqit akham yatichi:

Criston... Yatichäwipanxa, sapa pachanwa aka Qhapaq Suyu jutäwipat, kunayman uñstawinakapat, chiqap amuyupat, kunjams jikxatañatak yatichäna, ukaw jilpach arst'äwinakapaxänxa, ukhamatwa arst'äwipax "Qhapaq Suyu Suma Yatiyäwi" sutimp uñt'atawa... Iglesiatxa "Diosan Apnaqawipa" sasaw arsuñ qalltapxäna; uñxatt'äta: Col., I, 13; I Thess., ii, 12; Apoc., I, 6, 9; v, 10, ukh. ...ukax sañ muniwa, Iglesiya uka Diosan utt'ayatapawa ... (Papa H. Diosan Apnaqawipa. The Catholic Encyclopedia, Volquimi VIII. 1910)

Uka qillqatanakax "Col., I, 13; I Thess., ii, 12; Apoc., I, 6, 9; v, 10" ukaru uñacht'aykchisa, jumax ukanak uñakipäta ukhaxa, janiw maynir uka qillqatanakas **Iglesia**xaxa Diosan Qhapaq Suyuwa siskiti. Jupanakax iyawsirinakax Diosan Qhapaq Suyupan chikancht'atäpxaniwa jan ukax Jesusan qhapaq suyupawa sasaw yatichapxi. Bibliya yatiyiwa waljaninakaw suma yatiyäwi mayjt'ayapxani jan ukax yaqha, k'ari suma yatiyäwiru kutt'apxani (Gálatas 1:3-9). Llakisiñawa, kunaymaninakaw ukham lurapxatayna.

Jesusax akham sasaw yatichäna: "Nayätwa thakhi, chiqapa, jakañasa. Janiw khitis Awkirux nayatakiw juti" (Juan 14:6). Pedrux yatichäna: "Janiw yaqha khitsa qhispiyirix utjkiti, kunatix janiw yaqha sutix alaxpachan utjkiti, jaqinak taypin churata, ukamp qhispiyatäñäni" (Hechos 4:12). Pedrux judionakarux säna taqinin iyawsañapaw t'aqhisiyasiñataki ukat Jesusar katuqañataki qhispiyatäñataki (Hechos 2:38).

Uka tuqitxa, qhipa Papa Francisco jupax yatichawayiwa, Diosar jan iyawsirinakaxa, Jesusan jan utjipansa, suma lurañanakampi qhispiyatäpxaspawa! Jupax ukhamarakiw yatichi, Judionakax Jesusar jan

katuqasasa qhispiyatäpxaspawa! Ukatxa, jupampi yaqhipa Griego-Romanonakampi amuyapkaspas ukhamawa, Biblia tuqit jan uñt'at 'María' sutixa evangelion jist'arañapawa, ukhamarakiw taqi iglesianakan mayachasiñapataki ukhamaraki yaqha iyawsäwinakampi mayachasiñataki jist'arañapawa. Llakisiñawa, jupanakasa yaqhanakasa janiw Jesusan wakiskirítap amuyapkiti, NI Diosan Qhapaq Suyupata chiqap Suma Yatiyäwsa. Waljanipuniw k'ari suma yatiyäwinaka yatiyasipki.

Waljanixa akapachan uñjasisa sarnaqaña munapxi, ukhamaraki iyawsaña. Machaq Testamentoxa yatichiwa, cristianonakaxa alaxpachar uñch'ukiñapawa:

Amuyunakama alaxpachankir yänakar ucht'apxam, janiw aka uraqinkir yänakar ucht'apxamti.

Iyawsäwimpiw sarnaqapxtan, janiw uñjawimpikiti.

Ukampirusa, Pío XI Papax jilpachax iglesiap uñjataparjam sarnaqañwa yatichäna:

... Iglesia Católica ... aka uraqin Criston qhapaq suyupawa. (Pio-n *Quas Primas* encíclica-pa).

CatholicBible101 web qamawix akham siwa: "Diosan Qhapaq Suyu ukax 33 maran J.C. qhipatxa, Jesus Cristompiw aka uraqin utt'ayatäna, Jupán Iglesiapan uñnaqapan, Pedrop irpt'ata...Iglesia Católica." Ukampirusa, waranqa maran Diosan Apnaqawipax janiw akan utjkiti, janirakiw Roma markan Iglesiapäkisa. Kuti ukax purini ukhaxa, aka uraqinwa utjani. Chiqpach Diosan Iglesiapax "apnaqawin llawinakapa" utjkchisa (Mateo 16:19), khitinakatix mä iglesiaw Diosan apnaqawipawa sapki ukanakax "yatiñan llawipa apaqapxiwa" (Lucas 11:52).

Roma markan Iglesiapax mä jank'aki jutiri aka uraqina waranqa marani Diosan Qhapaq Suyu apnaqäwip contra wali ch'amampi yatichixa, ukhamata ukax jilpachax sapa "Anticriston yatichäwipa" ukhamawa, ukax oficial *Iglesia Católica Q'ipin Qillqatan* qillqantatawa:

676 Anticriston k'arisiwipax akapachan uñstasiñ qalltarakiwa, sapa kuti aka nayra pacha manqhan mesías-an suyt'awip phuqhañataki

arsusipki ukhaxa, ukasti qhipa pacha taripäwimpi nayra pacha tukuyan phuqhasispawa. Iglesiay jutir qhapaq suyüwin aka k'arintäwipan mayjt'ayat uñacht'äwinakapsa janiw iyawskiti, waranqa maran sarnaqäwip taypin uñstayañataki sasin arsusipki uka tuqita... (Iglesia Católica ukan Catecismo-pa. Imprimatur Potest +Joseph Cardinal Ratzinger. Doubleday, NY 1995, p. 194)

Llakisiñawa, uka amuyumpi iyaw sirinakaxa, qhiparuxa Diosan Qhapaq Suyupata Suma Yatiyäwi yatiyapki ukanakampi jach'a jan walt'äwinakaniwa. Yaqhipanakaxa uka yatiyirinakaru jach'a jan wali lurañanakampi sayt'asipxani (Daniel 7:25; 11:30-36). Ukampirusa, jumax amuyasmawa, ¿janiit taqi Jesusaru Tatitu sasin iyawsirinakaxa qhapaq suyunxa utjapxani? Janiwa, janiw utjapkaniti. Jesusan kunsä siskäna uk amuyt'apxam:

²¹ Janiw taqini khitinakatix Nayarux 'Tatitu, Tatitu' sapkitu ukanakax alaxpachan qhapaq suyupar mantapkaniti, jan ukasti khititix alaxpachankir Awkijan munañap lurki uka mantaniwa. ²² Uka urunxa waljaniw nayarux sapxistani: 'Tatitu, Tatitu, ¿janit jiwax juman sutimarux profetiarapxta, juman sutimarux supayanakarux jaqsupxta, ukat juman sutimarux walja muspharkañanak lurapxta?' ²³ Ukak nayax jupanakarux sasinwa: 'Janipuniw jumarux uñt'apxma; nayat jithiqtapxam, juma jan wali luririnaka!' (Mateo 7:21-23)

Apóstol Pabluxa amuyt'äna, "jan kamachirjam sarnaqañan imantatapaxa" jupan pachanxa "nayratpachaw irnaqaskäna" (2 Tesalonicenses 2:7). Aka jan kamachirjam sarnaqañax ukhamarakiw Bibliay tukuy pachanakan amuyt'ayki uka "Imantata, Babilonia Jach'a" sutini ukamp chikachasi (Apocalipsis 17:3-5).

"Jan kamachirjam sarnaqañan ch'amaka amuyupa" ukax Diosan Tunka Kamachinakap phuqhañatakix ch'amachasiñax janiw wakiskiti, jan ukax walja k'añaskunakas utjiwa, jan ukax Diosan kamachip p'akintatapatxa katuqat kasta penitencianakas utjarakiwa, ukham amuyapki uka Cristiana sat jaqinakamp chikatawa. Ukhamasti, jupanakax Diosan kamachipan mä uñacht'äwip utjituwa sapkchisa, janiw Jesusan jan ukax apostolonakapan chiqapjam uñt'atäñapatakix Cristiana sarnaqäwip phuqhapkiti.

Cristianunakat arsusir walja jaqinakaxa, Diosan kamachinakap p'akintir Fariseonakar uñtasitawa, ukampirusa jupanakan saräwinakapaw uk lurañatakix walikikaspas ukham amuyapxäna—Jesusax uka amuyux juchañchawayiwa (Mateo 15:3-9)! Isaías profetax ukhamarak yatiwayiwa, Diosankiripxtwa siski uka jaqinakaxa, Jupan kamachip contra sayt'asipxaniwa (Isaías 30:9). Llakisiñawa, aka kamachi jan ist'ir sayt'asiwix jichhürunakkamaw uñjasktanxa.

Yaqha "jan amuyt'kayax" akawa: Roma markan Iglesiapax amuykaspas ukhamawa, jupan nuwasir, taqi iñirinakan mayachasiñapataki ukhamarak yaqha iñirinakamp mayachasiñatak amtanakapax akapachanxa suma qamañaru ukhamarak Biblia qillqatan jan uñt'at Diosan Qhapaq Suyu ukaru irpaniniwa. Qillqatanakax jutir taqi iñirinakan mayachasiwipatxa amuyt'ayiwa, ukax mä qawqha maranakatakix askiniwa sasaw yatichi (amuyt'añataki: *Machaq Jerusalem Biblia*, mä Roma Católico ukan iyaw sat jaqukipawi, uñacht'ayatawa):

⁴ Uka dragon nayraqatanwa qunt'asipxäna, kunatix jupaw uka animalar atipipxäna; ukatsti uka animala nayraqatanwa qunt'asipxarakina, akham sasa: '¿Khitisa aka animala kikipakispaxa?' Khitisa jupamp nuwasispaxa?' ⁵ Uka sallqa animalarux pusi tunka payani phaxsinakaw jach'a jach'a tukusiñanakapa, Diosar k'umiñanakapa arsuñapataki, ukhamarak ukanak lurañapatak jaytatawa; ⁶ ukat Diosaruw k'umitayna, sutiparusa, alaxpachan utaparusa, ukhamarak ukan imantat taqi jaqinakarusa. ⁷ Qullan jaqinakamp nuwasiñapataki ukat atipjañapatakiw jaytawayapxäna, ukat taqi ayllu, markanaka, arunaka ukat jach'a markanak patxaruw ch'am churapxäna; ⁸ ukat taqi uraqpachankir jaqinakaw jupar yupaychapxani, sañäni, taqi khitin sutipax uraq pach qalltatpach Q'añu Iwijan jakañ pankan jan qillqt'atäki ukanaka. ⁹ Khitis ist'añ atixa, ist'pan: ¹⁰ Katuntatäñatakix katuntatäpxaniwa; jiwayañampi jiwayatäñatakix jiwayañampi jiwayatäpxaniwa. Ukatawa qullan jaqinakax paciencia ukhamarak iyawsäwinipxañapa. (Apocalipsis 13:4-10, NJB)

Bibliax qhipa pacha Babilonia mayachasiwita amuyt'ayiwa:

¹ Paqallqu ch'uwanakani paqallqu anqilanakat mayniw nayaqar arsuñataki jutitu, akham sasa: 'Aka tuqir jutam, ukat jumaruw uñacht'ayäma jach'a q'añu warmina t'aqhisiyawipa, jupax walja umanak jak'an qont'atawa, ² khitimpitix aka uraqina taqi reyinakapax q'añuchasipxi, ukat khititix uraqina taqi jaqinakaparux jupan juchapana machañapamp machayawayi.' ³ Ajayunxa mä wasaruw irpitu, ukanxa mä warmiruw uñjta, mä wila anqur patxan sarnaqir, ukax paqallqu p'iqini, tunka wajjraniwa, ukat taqpachanxa jan wali arunakampi qillqantatawa. ⁴ Uka warmix kulli, wila isinakampiw isthapt'ata, qurimpi, qala qalanakampi, perlanakampiw k'ajkiri, ukat mä quri vinu k'upu apt'ata, ukax ch'amaqañan q'añupamp phuqhantatawa; ⁵ **p'iqiparux mä suti qillqantatänwa, mä imantat suti: 'Jach'a Babilonia, taqi q'añu warminakana ukhamarak taqi uraqpachan q'añu lurawinakana taykapa'.** ⁶ Uñjta jupax machantatänwa, qullan jaqinakana wilapampi, ukhamarak Jesusan layku jiwatanakana wilapampi; ukat uñjasaxa, wali muspharataw jikxatasiyäta. (Apocalipsis 17:1-6, NJB)

⁹ 'Akax amuyumpi amuyt'añawa. **Paqallqu p'iqinakax paqallqu qullunakawa,** kawkhantix warmix qunt'ata... ¹⁸ Uñjta uka warmix **jach'a markawa,** aka uraqpachan taqi apnaqirinakar apnaqiri.' (Apocalipsis 17:9,18, NJB)

¹ Ukat qhiparuxa, mayni anqiluruw alaxpachat saraqanir uñjta, jupax jach'a ch'amampi churatawa; uraqix jupan k'ajapampiw k'ajantäna. ² Jach'a arumpiw arnaqasina, 'iBabiloniaw t'unjasxiwa, iJach'a Babiloniaw t'unjasxiwa, ukat supayanakan sarnaqañapaw tukxi, taqi jan wali ajayunakataki, q'añu, millasiñ jamach'inakatakisa utaw tukxi.' ³ Taqi markanakaw jupan q'añu sarnaqäwipan vinopat wal umapxatayna; aka uraqinxä sapa reyirakiw jupamp chik q'añuchasiwayi, ukat sapa qhathurirakiw jupan q'añu sarnaqäwipamp qamiriptayna.' ⁴ Alaxpachatxa yaqha aruw ist'asiwayi; Akham siri ist'ta: '**Jutapxam, nayan markajaxa, jupat mistuñäni, ukhamat jani jupan juchanakapan chikancht'asiñamataki, janiraki uka pachpa llakinak t'aqhisiñamataki.** ⁵ Jupan juchanakapax alaxpacharuw puri, ukat

Diosax jupan juchanakap amtaskiwa: kunjamtix jupax yaqhanakar lurkāna ukhamarjam lurañapawa. ⁶ Jupax pä kuti katuqañapawa, kunjamtix jupax mayninakat apsuwaykāna ukhama. Jupax pachpa ch'amañcht'at jupatak wakichat copap pä kutiw umaña. ⁷ Sapa mayni jach'a jach'a tukusiñanakapasa, jan wali sarnaqäwinakapas mä t'aqhisiñampi jan ukax mä llakisiñampiw kutt'ayatāni. Nayax reina ukham qamasta, sasaw amuyi; janiw ijma warmikti, janirakiw kunawsas chhaqhayat llakisiñ uñt'käti. ⁸ Ukata, mä urukiw llakinakax jupar purini: usumpi, llakisiñampi, manq'a pisimpi. Jupax nakhantayatāniwa laq'aru. Jupar juchanchiri Tatitu Diosax ch'amaniwa.' ⁹ 'Akapachan reypanakapax, khitinakatix jupamp chikachasisipxatayna ukat jupamp chikax millkañ luräwinak lurapxatayna, jupatakix llakisiñampi jachañampiw utjani. Jupanakax jupan nakhantatapata jiq'i uñjapxiwa, (Apocalipsis 18:1-9, NJB)

Zacarías qillqatanxa, Bibliax jutiri Babilonia tuqit iwxt'i, ukatsti chiqpach mayacht'asiwix Jesusan kutt'anipanipuniw utjani sasaw uñacht'ayi:

¹⁰ ¡Amuyasipxam! ¡Amuyasipxam! Alaytuqir markat t'ijusipxam -- sasaw Yahweh si. Kunatix nayaw alaxpachan pusi thiyanaka taypir jumanakar ch'iqiyapxma -- sasaw Yahweh si. ¹¹ ¡Amuyasipxam! T'ijusipxam, **Sion, jichhax Babilonian phuchapamp jakaski uka!**

¹² Sabaoth Yahweh-ax akham siwa, Qhapaq Kankañax kamachitayna layku

jumanakaru lunthatapxir markanaka tuqita, 'Khititix jumar llamkt'ki ukax nayran ch'uqiñch'ijaruw llamkt'i. ¹³ Jichhax uñtam, jupanakarux amparajampiw ch'allxtayä, ukatsti jupanakar uywatäpkāna ukanakampiw lunthatatäpxani.' Ukatsti yatipxätawa Yahweh Sabaoth jupaw khitanitu! ¹⁴ ¡Jayllintam, kususim, Sión phuchhaxa, kunatix jichhax jumaruw jakasir jutäxa - ukham siwa Yahweh! ¹⁵ Uka urunxa walja markanakaw Yahweh-ar kutt'anipxani. J'isa, jupan markaparuw tukupxani, ukatsti jumanakampiw jakasipxani. Ukatsti yatipxätawa Yahweh Sabaoth jupaw jumanakatak khitanitu! ¹⁶ Yahweh-ax Judá markaru, Qullan Uraqin jupan chikapataru, katuntaniwa, ukatsti Jerusalén

markarux wasitat ajllirapiniwa. (Zacarías 2:10-16, NJB; KJV/NKJV qillqatanakanxa, aka qillqatanakax Zacarías 2:6-12 ukham uñt'ayatawa)

Yaqhipa yānakana yanapt'asiñax walik'ispawa, ukampirus Naciones Unidas, Vaticano, walja Protestantenaka, ukhamaraki Este Ortodoxo p'iqinchirinakana ch'amanchapki uka ecuménico ukhamaraki taqi iñiwinakana mayachasiñ amtanakapan yaqhipa tuqinakapaxa, Biblia tuqina qhanpach juchanchatawa ukat janiw ch'amanchañäkiti. Jesusax jupar arkañatakiw sasin arnaqasirinakat amuyt'ayawayi, jupanakax "waljaniruw sallqjapxani" (Mateo 24:4-5). Walja ecumenismo ukax Apocalipsis 6:1-2 ukan nayr'r sellop jist'arañampiw chikachasi, ukasti Apocalipsis ukan "janq'u kawallun sarir chacha" (jupax JANIW Jesusäkiti) ukat Apocalipsis 17 ukan ramera satampi uñt'atarakiwa.

Zacarías-jamarakiw, Apóstol Pablo-x yaticharakina, chiqpach iyawsäwin mayacht'asiwix janiw utjkaniti Jesusax kutt'aninkamaxa:

¹³ taqiniw Diosan Yuqapan iyawsañapampi yatiñapamp mayakiñaru puriñäni, ukhamat Criston phuqhatapjama, taqpach jilsu, phuqhat Jaqir tukuyasiñäni. (Efesios 4:13, NJB)

Aka mayachasiwixa Jesusan kutt'aniwipat nayraqataw purini sasina iyawsirinakaxa pantjasipxiwa. Chiqpachansa, kunapachatix Jesusax kutt'anini ukhaxa, Jupaxa Jupar saykatañataki mayachasir markanakan mayachasiwipa t'unjañapaw wakisini:

^{11:15} Ukatxa, paqallqunka anqax trompetap phust'äna, ukat alaxpachanxa arunakaw ist'asina, jach'at arnaqasisa, akham sasa: 'Aka uraqpachan apnaqawipax Tatitusana ukhamarak Cristopan apnaqawiparuw tukxi, ukat jupax wiñay wiñaykamaw apnaqani.' ¹⁶ Ukatsti, Diosan nayraqatapan qamirinakana qamasiñapan qont'atäpkäna uka pä tunka pusini jilirinakaxa, Diosar yupaychañatakiw p'iqinakapampi uraqir t'uquntapxäna, ¹⁷ akham sasa: 'Jumaruw yuspägarapxsma, Taqi Ch'amani Apu Dios, Jumaw jichhax utjta, nayrax utjarakitawa, jach'a ch'amama apt'asisina apnaqäwima qalltawayatamata.' ¹⁸ Markanakaxa ch'axwapxänwa, jichhasti purinxiwa pachama kutt'ayañamataki, jiwatanakaxa

taripatañapataki, ukhamaraki irnaqirinakama profetanakaru, qullan jaqinakaru ukhamaraki sutima ajjsaririnakaru, jisk'a jach'a taqiniru, payllañamataki. Pachaxa purinxiwa aka uraq pacharu t'unxapki ukanakaru t'unxañataki.' (Apocalipsis 11:15-18, NJB)

^{19:6} Ukatxa ist'twa mä jach'a jaqi qutun arunakapjama, lamar qutan jach'a q'ixu q'ixupjama jan ukax jach'a q'ixu q'ixun arupjama, jaysasipkäna: '¡Aleluya! Taqi Ch'amani Tatitu Diosasan apnaqäwipax qalltawayxiwa; . . . ¹⁹ Ukatxa uñjta uka sallqa animaruxa, aka uraqpachan taqi reyninakapampi ukat ejércitonakapamp chika, uka Anqaririmpi ukat ejércitonakapamp nuwasifñataki tantachasipxatayna. ²⁰ Ukampirusa, uka sallqa animala katuntatawa, ukhamaraki uka k'ari profetampi, khititix sallqa animalan layku milagrunak lurkäna ukanakampi, ukanakampiw sallqa animalan chimpup katuqirinakarus, ukhamaraki uka estatuapar yupaychirinakarus sallqantäna. Aka panpachaniw jakañapuni juyphi azufre nina qutar jaquntatäpxäna. ²¹ Taqi mayninakaxa, Qawqhantirina lakapat mistunir espadawimp jawayataw uñjasipxäna, ukat taqi jamach'inakax aychapampiw purak phuqhantapxäna . . . ^{20:4} Ukatsti, qhathunaka uñjta, kawkhantix qont'asipkäna, ukat jupanakarux taripañatak ch'amaw churata. Jesustat testigükasina ukhamarak Diosan arunakap yatiyasina p'iqit khuchhurata taqinin ajayunakap uñjta, ukat uka bestiaru jan ukax uka wank'aparu yupaychañ jan munirinakana, ukat paranqaparusa amparaparusa uka chimpu jan katuqirinakana; jupanakax jakatatayna, ukat Cristomp chika waranqa maranak apnaqapxatayna. (Apocalipsis 19:6,19-21; 20:4, NJB)

Amuyt'apxañäni, Jesusax akapachan awqaqallunakap, Juparu saykatañataki mayachasirinakaru, t'unjañapaw wakisini. Ukatsti Jupampi nayr'r jakthapita qullan jaqinakampiw apnaqapxani. Uka pachaw iyawsañan chiqap mayacht'asiwix utjani. Llakisiñawa, waljaninakaw suma uñtata ukampis jan ukhamäki uka k'ari yatichirinakar ist'apxani, kunjamtix Apóstol Pablox iwxt'awaykixa (2 Corintios 11:14-15). Juk'ampinakax chiqpachapuni Biblia ukhamarak Diosan Reinopana suma yatiyäwip

amuyapxaspäna ukhaxa, juk'a jaqinakakiw Jesusan kutt'anipan jupamp
nuwasipxaspäna.

7. Kunatsa Diosan Qhapaq Suyu?

Jaqinakax wali ch'ikhiññanwa sas amuyasiñ munapxtanxa, ukampirus amuyt'aññanwa mā tukusiññaniwa, ukhamarusa Diosan "amuyt'aññapax janiw tukuskirikiti" (Salmo 147:5).

Ukhamasti, aka Uraqi askichaññatakixa, Diosan mantaññapaw wakisini.

Walja jaqinakaw Diosar iyawsapxi, ukampirus jilapartix janiw jupan arunakap phuqañ munapkiti, janirakiw jupan chiqap sarnaqañwiparjam sarnaqañ munapkisa. Aka qhipäx uñxatt'apxam:

Jaqi, kunas askixa uk jupaw uñacht'aytam. ¿Kunas Tatitux jumat muni, jan ukasti chiqapar lurañaki, khuyapayasiñ munasiña, ukat Tatitumarux llamp'u chuymamp sarnaqañaki? (Miqueas 6:8)

Diosampi llamp'u chuymampi sarnaqañax janiw jaqinakax chiqpachapuni munapkänti. Adanampi Evampi pachata (Génesis 3:1-6), jaqinakax jupanakpacharukiw atinisiñ ajllipxi, ukhamarak jupanakan munañanakaparu, Diosan munañapat sipansa, jupan kamachinakapasa utjkipansa (Éxodo 20:3-17).

Proverbios Panka yatichiwa:

⁵ Taqi chuymampi Tatitur atinisiñama, janiraki juma pachpan amuyt'äwimar atinisiñamti; ⁶ Taqi thakhinakaman jupar uñt'añama, ukhamat jupax thakhinakamar chiqanchani. ⁷ Jan juma pachpa nayranakaman yatiniñamti; Tatitur ajjsarañama ukat jan wali lurañat jithiqtañama. (Proverbios 3:5-7)

Ukampirusa, walja jaqinakax janiw taqi chuymampix Diosar chiqpach iyawsapkiti, janirakiw Jupax thakhinakap chiqañchañapkama suyapkiti. Waljanix sapxiwa Diosan munañap lurañaniwa, ukampirus janiw lurapkiti. Jaqinakax Supayampiw sallqantata (Apocalipsis 12:9) ukatsti aka pachan munañanakaparu ukhamarak 'jakañan jach'a jach'a tukuñaparu' t'unxatapxiwa (1 Juan 2:16).

Ukhamasti, waljaniw jupanakan pachpa yupaychañ saräwinakapampi ukhamarak jani yupaychañ apnaqäwinakapampi uñstayawayapxi, kunatix

jupanakax juk'amp yatiñ amuyapxi. Ukampus, janiw yatipkiti (Jeremías 10:23 uñxatt'äta) janirakiw waljani chiqpach chuym ust'ayasipxaniti.

Ukhamasti, jaqinakaxa Diosan Qhapaq Suyu munapxiwa (qhanst'añataki: Mateo 24:21-22).

Askinchañanaka amuyt'apxañäni

Jesusan uñt'at arunakapan maynirixa, jupax Aceituna qullun Aruskipäwipan churkäna uka Aski Jakañataki lwxanaka ukawa.

Jupan arst'atapata yaqhipanak amuyt'am:

³ "Apsuñapuniwa ajayu tuqita pisi jaqinakaxa, kunatix alaxpachan qhapaq suyux jupanakanwa. ⁴ Llakitäpki ukanakaxa bendiditanakawa, kunatix jupanakaxa ch'amañcht'atäpxaniwa. ⁵ Q'aphi chuymaninakaxa bendiditanakawa, kunatix jupanakaxa uraqpachana herencia katuqapxaniwa. ⁶ Chiqañchañataki awtjatasa umt'atasa ukanakaxa bendiditanakawa, kunatix jupanakaxa phuqhantatäpxaniwa. ⁷ Khuyapayirinakaxa bendiditanakawa, kunatix jupanakaxa khuyapayasiñ katuqapxaniwa. ⁸ Q'uma chuymaninakaxa, jallallt'atawa, kunatixa jupanakaxa Diosaruw uñjapxani. ⁹ Sumankañ luririnakaxa, jallallt'atawa, kunatixa jupanakaxa Diosan wawanakapawa sasaw satäpxani. ¹⁰ Chiqañchat layku t'aqisiyatanakaxa, jallallt'atawa, kunatixa alaxpachan qhapaq suyux jupanakankawa. (Mateo 5:3-10)

Diosan Qhapaq Suyupanwa (Mark 4:30-31 uñxatt'äta), Mateo qillqatax alaxpachan Qhapaq Suyupawa sasin walja kuti uñt'ayi (Mateo 13:31 uñxatt'äta), ukanwa aka saminchäwin arsuwinakax phuqhasini. Diosan Qhapaq Suyupanwa llamp'u chuymaninakax uraq katuqañataki ukhamarak q'umanakax Dios uñjañataki arsuwi phuqhasini. ¡Diosan Qhapaq Suyupan saminchäwinakapat suma yatiyäwi suyt'apxam!

Diosan thakhinakapax chiqawa

Chiqpachax akawa: Diosax munasiñawa (1 Juan 4:8,16) ukat Diosax janiw jupatakik munasiriki. Diosan kamachinakapax Diosar munasiñ uñacht'ayi

ukat jaqi masirus munasiñ uñacht'ayi (Marcos 12:29-31; Santiago 2:8-11). Aka pacha thakhinakapax jupatakik munasiñawa ukat jiwañaruw puriyi (Romanos 8:6).

Amuyt'añäni, Bibliax chiqpach cristianonakax kamachinak phuqhapxiwa uk uñacht'ayi:

1 Khititix Jesusax Cristowa sasina iyawski ukax Diosat yuritaynawa, ukat khititix jupar yuriyiripar munasi ukax jupat yuritirirus munarakiwa. 2 Akampiw yattanxa Diosan wawanakapar munasitanxa, kunapachatix Diosar munasstan ukat kamachinakap phuqhstan ukhaxa. ³ Kunatix akawa Diosan munasiñapaxa, kamachinakap phuqhañasawa. Ukat kamachinakapax janiw jathikiti. (1 Juan 5:1-3)

Diosan taqi "kamachinakapax chiqapawa" (Salmo 119:172). Jupar thakhinakapax q'umawa (Tito 1:15). Llakisiñawa, waljanix kunayman kasta "kamachi p'akintaña" katuqapxiwa ukat janiw amuyapkiti Jesusax janiw kamachsa ni profetansa t'unjañatakix jutkänti, jan ukasti phuqhañatakiw (Mateo 5:17), chiqap amuyunakap qhanañchasina ukat waljanin amuyapkäna ukat sipan juk'amp jach'ar aptasina (mä uñacht'äwi: Mateo 5:21-28). Jesusax akham sasaw yatichäna: "khitix aka kamachinak phuqhasin yaticharakini ukaxa, alaxpachan apnaqawipan jach'a sutiniw sasin sutichataniwa" (Mateo 5:19) ('Diosan Apnaqawipa' ukhamarak 'alaxpachan apnaqawipa' arunakax maynit maynikamaw apnaqasi).

Bibliax yatichistu, iyawsañax lurawinakampi chikaw jakañapa, jan ukhamäxix jiwatäxiwa (Santiago 2:17). Waljanix Jesusar arktapxtwa sapxiwa, ukampirus janiw chiqpachapuni Yatichäwinakapar iyawsapkiti (Mateo 7:21-23) ukat janiw jupar uñtasit sarnaqapkiti kunjamtix lurañapäki ukham (1 Corintios 11:1 uñxatt'äta). "Juchax kamachi p'akintañawa" (1 Juan 3:4, KJV) ukat taqiniw juchachasiwayapxi (Romanos 3:23). Ukampirusa, Bibliax uñacht'ayiwa khuyapayasiñax taripañat sipan atipaniwa (Santiago 2:13), kunatix Diosax chiqpachapuniw taqinitakix mä amta utjayi (cf. Lucas 3:6).

Jaquin amuyt'atanakapaxa, Diosan thakhipat jithiqtasaxa, janiw askikaniti. Waranqa maran apnaqawipanxa, Jesusax "qhispi lawampi" apnaqaniwa

(Apocalipsis 19:15), ukat askix atipjaniwa kunatix jaqinakax Diosan thakhiparjama jakapxaniwa. **AKAPACHAN TAQI jan walt'awinakapax utji kunatix akapach markanakax janiw Diosaru ni kamachiparusa ist'añ munapkiti.** Nayra pacha uñacht'ayiwa jaqix janiw markan jan walt'awinakap askichañ atikiti:

⁶ Janchi amuyuniñax jiwañawa, ukampirus ajayu amuyuniñax jakañampi suma qamañampiwa. ⁷ Janchi amuyux Diosan uñisiripawa, kunatix janiw Diosan kamachiparux iyaw siskiti, janirakiw iyaw sañ atiskaspati. ⁸ Ukhamasti, khitinakatix janchinkapki ukanakax janiw Diosarux kusionapkaspati. (Romanos 8:6-8)

Cristianunakax ajayun thakhiparuw chuym churañapa, ukat Diosan Ajayupax aka pachan uka lurañatakix arrepentimiento ukhamarak bautismo qatatat qhipatwa churasi (Romanos 8:9), jiwasan jisk'a ch'amasanakas utjkipansa:

²⁶ Jilatanaka, jawillt'awimxa uñjapxtawa, janiw aycha tuqitxa walja yatiñanaka, janiw walja ch'amanaka, janiw walja qamirinakasa jawillt'atäkiti. ²⁷ Ukampirusa, Diosax akapachan jisk'achatanakaruwa ajllina, yatiñaninakaru p'inqachañataki, ukatsti Diosax akapachan jan ch'amanakaruwa ajllina, ch'amanakaru p'inqachañataki; ²⁸ ukhamaraki aka pachan jisk'achata, jan wali uñjata yänaka, jan kuns valkiri ukanaksa Diosax ajllina, utjirinakar ch'usar tukuyañataki, ²⁹ ukhamat jani maynis jaqis jupana nayraqatapan jach'a jach'a tukuspa. ³⁰ Ukampisa jumanakax jupatwa Criston Jesusan jikxatasipxta, jupasti jiwasatakix Diosan yatiñapawa, chiqaparu sarnaqañasa, qullanaptayasiñasasa, qhispiyasiñasasa ukhamaraki. ³¹ Qillqatarjamaxa: "Khititix jach'añchasiski ukaxa, Tatitun jach'añchasippan." (1 Corintios 1:26-31)

Cristianunakax Diosan amtapampiw jach'añchasipxañapa! Jichhax iyawsäwimp sarnaqtanwa (2 Corintios 5:7), alaxpach uñtasina (Colosenses 3:2) iyawsäwin (Hebreos 11:6). Diosan kamachinakap phuqhasax bendicitanakäñaniwa (Apocalipsis 22:14).

Kunatsa Diosan Qhapaq Suyup Suma Yatiyäwipa?

Protestante jaqinakax amuyapxiwa, Jesusar qhispiyiripat katuqasaxa, Diosan Qhapaq Suyu thaqhaxataynawa. Romanu Catholicunakax iyawsapxiwa, bautisat jaqinakaxa, wawäkasasa, jupanakan iglesiaparuwa Diosan reinopjam mantapxi. Romanu ukhamaraki Inti jalsu tuqinkiri Ortodoxu Catholicunakax amuyapxiwa, sacramentonaka tuqi, ukhamanakampi, jupanakax Diosan reinop thaqhasipki. Cristianunakax bautisatäñapäkchisa, Griego-Romano-Protestante satanakax akapacharuw jaqinakan jan walt'awinakap askichañatakix uñtapxi. Jupanakax akapacharuw chuym churasipxi (Romano 8:6-8 uñxatt'äta).

Nayraqata Diosan Qhapaq Suyu thaqhañaxa (Mateo 6:33), cristianonakatakixa, jakañpachan amtañapawa. Mä amtawiwa, jani aka pachan askichäwinaka thaqhañataki, jan ukasti Diosaru ukhamaraki Jupan thakhinakaparu. Diosan Qhapaq Suyupan suma yatiyäwipaxa jakañanakasa mayjt'ayiwa.

Bibliax siwa cristianonakax Jesusampi chika apnaqapxaniwa, ukampis çamuytati ukax sañ muni chiqpach cristianonakax chiqpachapuni markanak apnaqapxani? Jesusax yatichäna:

¹² Mä jach'a qamiri jaqiw mä jaya markar sarxäna, mä qhapaq suyu katuqiri, ukat kutt'aniri. ¹³ Ukatxa tunka sirvirinakaparuw jawst'äna, jupanakarux tunka minanak churäna, ukatsti akham sänwa: 'Nayan kutt'anayäta ukakamax qhathun irnaqapxam.' ¹⁴ Ukampirus markankirinakapax juparux uñisipxänwa, ukatsti qhipäxaparuw mä tamachäwi khitapxäna, akham sasa: 'Janiw aka jaqix jiwasan patxar apnaqkiri utjañap munkti.'

¹⁵ "Ukhamasti, jupax kutt'anxäna, katuqasinxa

Qhapaq markanxa, ukatxa qullqi churkäna uka kamachirinakaruw jawst'ayasiñapatakiw kamachäna, sapa mayni qhatuñampi qawqha jilxattayapxäna uk yatiñataki. ¹⁶ Ukat nayrëriw jutäna, akham sasa: 'Tatay, juman mä minamaruxa tunka minanakwa mirantayawayi.' ¹⁷ Jupasti sänwa: 'Walikiwa, suma irnaqiri; jisk'a yänakana chiqapankawayätam layku, tunka markanakana apnaqirätawa.' ¹⁸

Ukatsti payirix jutasin akham siwa: 'Tatay, juman minamasti phisqa minanakwa mirantayi.' ¹⁹ Jupasti akham sasaw satayna: 'Jumax phisqa markanakana apnaqarakim.' (Lucas 19:12-19)

Jichhax jisk'a utjktam ukan chiqaparu sarnaqam. Cristianunakax chiqpach markanak apnaqañataki, mä chiqpach qhapaq suyuna, pachanipxaniwa. Jesusax ukhamarak sänwa: "Nayan payllajax nayampiskiwa, sapa mayniruw luratanakaparjama churañataki" (Apocalipsis 22:12). Diosax mä amta (Job 14:15) ukat mä chiqaw (Juan 14:2) utjayiwa, khitinakatix chiqpachapuni Jupar jaysapxani ukanakataki (Juan 6:44; Apocalipsis 17:14). Diosan Qhapaq Suyuqapax chiqapuniwa ukat jumax uka chikancht'asirakismawa!

2016 maran qalltawipanxa, *Science* sutini qillqatax mä qillqata uñstayäna, "Jaqi Tantan Ch'amapa" sutinchata, ukax amuyt'ayäna inteligencia artificial ukhamarak crowdsourcing ukax jaqinakar uñkataski uka "ch'ama jan walt'awinaka" askichaspawa. Ukampirusa, uka qillqatax janiw amuykänti kunas uka jan walt'awixa, janirakiw kunjams askichañax wakisispa uk amuykänti. Qhiparux inteligencia artificial programanakax uñstawaykchisa, chiqpachansa janiw akapachan jan walt'awinakap askichkiti.

Diosan chiqap thakhinakap arkañat sipansa, mayacht'asiñaxa, kunjamatix Jach'a Llijt'äwi qhipatxa jaqinakax jan walt'ayat Babel Torre lurañataki mayacht'asipkäna ukhama, 21n patak maranxa jan walt'añapatakiw wakicht'ata (Génesis 11:1-9).

Akapachan jan walt'awinakaxa, Medio Oriente uka chiqanakaxa (suyat pacha jiltäwinakasa utjkipansa, Daniel 9:27a; 1 Tesalonicenses 5:3 uñxatt'asa), jaqinakampix janiw askichatäkaniti—jiwasatakix Diosan Reinopana qasitapaw munasi (Romanos 14:17).

Taqi markanakana terrorismo uka jan walt'awinakaxa, suyat atipt'awinakasa utjkipansa, janiw askichatäkaniti (Ezequiel 21:12 uñxatt'äta) Naciones Unidas uksana sallqantatanakampi (Apocalipsis 12:9 uñxatt'äta)—jiwasatakixa Diosan Reinopana k'uchisiñapampiw munasi.

Pachamaman jan walt'awinakapax janiw markapura yanapt'asiwimpi askichatäkaniti, kunatix akapach markanakax Pachamama t'unjañatakiw yanapt'apxani (Apocalipsis 11:18), jan ukasti Diosan Qhapaq Suyupampiwa askichatäni.

Q'añu sarnaqäwinaka, sullu apaqasiña, ukat jaqin janchipan chikatanakap aljañax janiw USA-mpix askichatäkaniti (ukhamaraki uñxatt'aña Apocalipsis 18:13), jan ukasti Diosan Qhapaq Suyupampiw.

EE.UU., Reino Unido, ukat yaqha walja markanakan jach'a manupax janiw markapura aruskipäwimpi askichatäkaniti, jan ukasti, qhipharux (Habacuc 2:6-8 arun arsuñjama t'unjäwi qhipatxa) Diosan Qhapaq Suyupampiwa askichatäni.

Jan yatiñasa, jan wali yatichäwisa Naciones Unidas-ampi janiw askichatäkaniti—Diosan Reinop munapxtanwa. Religión tuqita ch'axwäwinakasa janiw chiqpachapuni askichatäkaniti kuna ecuménico-interreligioso sarnaqäwimpisa, Biblia-n chiqpach Jesusapat sipan qhispiyasiñataki iyaw sasinxa. Juchaw akapachan JACH'A CH'AMAXA, ukat ukatakixa, Jesusan sakripisyunapa ukhamaraki Diosan Reinopan kutt'anitapa munapxtanwa. Jichha pacha ciencia médica-xa janiw jaqin q'umara jakañapatakix taqi jaysäwinakaniiti—Diosan Reinop munapxtanwa.

Manq'a pisinkañan jan walt'awinakapax janiw genéticamente modificado sata uywanakampi, alinakampix askichatäkaniti, kunatix ukanakax akapachan yaqhip chiqanakaparuw jach'a yapu chhaqtawinakampi manq'a pisinkañan llakipar uchaski—jiwasatakix Diosan Qhapaq Suyu munasiwa.

África, Asia ukat yaqha chiqanakan jach'a pichuñaxa, aka qhipa pachan 'Babilonia' markat mä juk'a pachatakix askinak katuqkchisa (Uñxatt'aña Apocalipsis 18:1-19), janiw pichuñan jan walt'awip askichkaniti—Diosan Qhapaq Suyu munapxtanwa. Jesusat sipanxa, jaqinakax aka 'jichha jan wali pachanxa' mä suma qamaña utt'ayapxaspa uk amuyt'awixa, mä k'ari suma yatiyawiwa (Gálatas 1:3-10). Diosan Qhapaq Suyu munapxtanwa.

Diosan Qhapaq Suyu waranqa marani pachax mä chiqpach qhapaq suyu ukhamawa, aka uraqin utt'ayatäni. Ukax Diosan munasiñ kamachinakaparu

ukhamarak mä munasiñani Diosaru p'iqinchiriru sayt'atäni. Qullan jaqinakax Cristomp chika waranqa mara qhapaq sarnaqapxani (Apocalipsis 5:10; 20:4-6). Aka qhapaq suyux Diosan Iglesiapankir chiqpach jaqinakarux katuqaniwa, ukampirus janiw kuna qillqatas sañ munkiti Diosan Qhapaq Suyupax chiqpachapuniw Iglesia (Romana Católica jan ukax yaqha ukham) ukhamawa sasa. Roma markan Iglesiapax waranqa maran yatiyäwirux sayt'asiwayiwa, ukat qhiparux juk'amp ch'amampiw Bibliapan suma yatiyäwiparux sayt'asini, tukuyar juk'amp jak'achasisktan ukhaxa. Akax inas jach'a yatiyirinkan jach'a yatiyatäni, ukasti inas Mateo 24:14 phuqhasiñapataki yanapt'chispa.

Tukuyir pachanxa, Diosan Qhapaq Suyuqa "Alaxpachat Diosat saraqanir Machaq Jerusalen" (Apocalipsis 21:2) ukamp chikachasiniwa, ukat jilxatatapax janipuniw tukuskaniti. Janiw juchax utjxaniti, janiw llakisifñas utjxaniti, ukat janiw jiwañas utjxaniti.

Diosan Qhapaq Suyu suma yatiyäwip yatiyañasa amuyt'añasa Biblia qillqatanxa mä jach'a yatiyäwiwa. Nayra Testamento qillqirinakax ukata yatichapxäna. Jesusax, Pablox, Juanampis ukata yatichapxäna. Machaqa Testamenton anqäxan jikxataski uka nayra 'cristiana' yatichäwix ukata yaticharakina. Payir patak maranakan qallta cristianu p'iqinchirinakax, Polycarpo, Melito ukhamanakax, ukata yatichapxarakina. Jiwasanakax Diosan Sarantaskir Iglesiapan jichhürunakanx uka tuqit yatichapxtanwa. Amtañäni, Diosan Qhapaq Suyu ukax Bibliax nayrir yatiyäwiw uñacht'ayi, kunati Jesusan yatiyatayna (Marcos 1:14-15). Ukhamarakiw jupax jiwäwipat sartasax yatiyatayna (Hechos 1:3)—ukatsti cristianonakax nayraqat thaqhañapawa (Mateo 6:33).

Suma Yatiyāwixa janiw Jesusan jakāwipata ukhamarak jiwañapata sapakikiti. Jesusampi arkirinakampix yatichapkāna uka Suma Yatiyāwin juk'amp ch'amanchatax Diosan Jutir Qhapaq Suyuwa. Qhapaq Suyun suma yatiyāwipax Cristot qhispiyasiñwa katuqaraki, ukampirus jaqinakan apnaqāwinakapan tukusiwip yatiyañsa katuqarakiwa (Apocalipsis 11:15).

Amtañäni, Jesusax yatichawayiwa, tukusiwix janiw purinkäniti, janir taqi markanakaru, taqi uraqpachanxa, Diosan apnaqäwipan suma yatiyäwipax mä testigjam yatiyatäkaspa ukhakama (Mateo 24:14). Uka yatiyäwix

jichhürunakan lurasiskiwa. ¿Jumax uka tukuy pacha irnaqäwi yanapt'añ munasmati?

Suma yatiyäwix akawa: Diosan Qhapaq Suyuwa jaqinakan llakinakapatakix askichäwixa. Ukampirusa, waljanix janiw uk yanapt'añ munapkiti, janirakiw ist'añsa, ni chiqapätaq iyawsañsa munapkiti. Diosan Qhapaq Suyupax wiñayawa (Mateo 6:13), ukampirus "aka pachax chhaqtaskiwa" (1 Corintios 7:31).

Diosan Qhapaq Suyu chiqap suma yatiyäwip yatinyañax jiwasanakatakix, Diosan Sarantaskir Iglesiapanxa, wali wakiskiriwa. Biblia qillqatan yatichki uka taqi kunanaka yatichañatakiw ch'amachasipxtanxa (Mateo 28:19-20), ukhamaraki Diosan Qhapaq Suyu (Mateo 24:14). Uka qhapaq suyu suyasipktan ukhakamaxa, Diosan thakhinapak yatiqañasawa ukat arkañasawa, ukat chiqaru iyawsañ munirinakarux ch'amañcht'añasawa.

Janiw Diosan jutir Qhapaq Suyu suma yatiyäwip yatinyañ yanapt'añamäkiti? Diosan Qhapaq Suyu suma yatiyäwiparux iyawsätati?

Sarantaskir Diosan Iglesiapa ***(Continuing Church of God)***

The USA mailing address of the *Continuing Church of God* is 917 W. Grand Avenue, Unit 109, Grover Beach, California, 93433 USA; website www.cdog.org.

Sarantaskir Diosan Iglesiapa (CCOG) Web Qamawinakapa

CCOG.ASIA Aka chiqax Asia tuqitawa.

CCOG.IN Aka chiqax India markat jutir jaqinakatakiwa.

CCOG.EU Aka chiqax Europa markatakiwa.

CCOG.NZ Aka chiqaxa Nueva Zelanda markataki ukhamaraki Britania markat jutanakatakiwa.

CCOG.ORG Akax Diosan Sarantaskir Iglesiapan jach'a web qamawipawa. Taqi uraqpachan jaqinakaruw yanapt'i. Qillqatanaka, chinuwinaka, ukat videonakanirakiwa.

CCOGCANADA.CA Aka chiqax Canadá markankirinakatakiwa.

CCOGAFRICA.ORG Aka chiqax África markankirinakatakiwa.

CDLIDD.ES La Continuación de la Iglesia de Dios. Akax Diosan Sarantaskir Iglesiapan kastillanu arut web qamawipawa.

PNIND.PH Patuloy na Iglesya ng Diyos. Akaxa Diosan Sarantaskir Iglesiapan Filipinas markan web qamawipawa. Inglés ukhamaraki Tagalog arunaka tuqina yatiyawinakaniwa.

Yatiyäwinaka ukat Nayra Pacha Web Qamawinaka

COGWRITER.COM Aka web qamawix mä jach'a yatiyäwi irnaqañawa, ukatsti yatiyäwinaka, yatichäwinaka, nayra pacha qillqatanaka, videonaka, ukhamaraki jutir pacha yatiyäwinakaniwa.

CHURCHHISTORYBOOK.COM Aka web qamawixa iglesiana nayra sarnaqäwipat qillqatanakampi yatiyäwinakampiwa, ukhamaraki jasaki amtañatakiwa.

BIBLENEWSPROPHECY.NET Akax mä internet tuqinkir radio web qamawisa, inglés arun luratawa, yatiyäwinaka ukat Biblia tuqit yatiqäwinaka uñacht'ayi. BNPI.NET ukax walja arunirakiwa.

YouTube & BitChute Video Canales Aruntt'awinakataki & Jisk'a Aruntt'awinakataki

BibleNewsProphecy T'aqa. CCOG jisk'a yatichäwi videonaka.

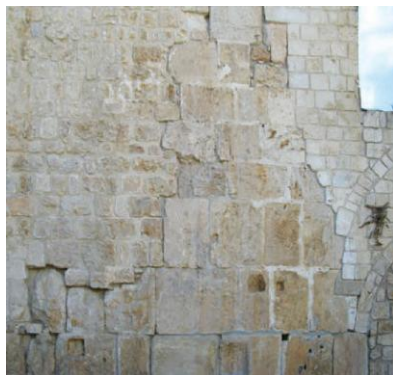
CCOGAfrica T'aqa. CCOG arunaka Africankir arunaka.

CCOG Animations Cristiana iyawsäwinakat yatiqañataki thakhi.

CDLIDDSermones Canalax kastillanu arun yatiyäwinakaniwa.

ContinuingCOG T'aqa. CCOG video yatichäwinaka.

Aka jamuqax aynachanxa Jerusalén markan mä utat pisi qhiparat ladrillonak uñacht'ayi (ukat qhipar yapxatat yaqhanakampi), uka utax awisax Cenáculo sutimp uñt'atawa, ukampirus juk'amp sum qhanañchasispawa Jerusalén markan Inti jalant tuqinkir qullun Diosan Iglesiapawa (jichhax Monte Sión sutimp uñt'atawa):

Aka chiqanxa, inas nayrír chiqpach cristianu iglesian utapax utjchiina sasaw amuyasi. Mä utawa, kawkhantix Jesusan 'Diosan Qhapaq Suyupata Suma Yatiyäwipa' yatiyatäna. Akax Jerusalem markan mä utänwa, kawkhantix Diosan Qhapaq Suyupata Suma Yatiyäwipa yatichatäna.

Ukhamasti, jiwasanakaxa Diosaruxa janipuni sayt'asa yuspärapxtanwa, kunatixa... jumanakaxa, jilatanaka, Judea markan Cristu Jesusan iglesianakaparuru arkirinakäpxtawä.

Taqpach ch'amampi iyawsañataki ch'axwapxam, ukax mä kutikiw qullan jaqinakaru katuyatäna. (Judas 3)

Jupax (Jesusax) jupanakarux akham sänwa: "Diosan qhapaq suyupat yaqha markanakarus yatiyañajapuniwa, kunatix ukatakiw khititanxa." (Lucas 4:43)

Jumanakasti Diosan qhapaq suyup thaqhapxam, ukhamat taqi akanakax jumanakatak yapxatatañapataki. Janiw axsarañamäkiti, jisk'a t'awra, kunatix Awkinakaman kusisiñapawa qhapaq suy jumanakar churañaxa.

Ukatsti Diosan qhapaq suyupata suma yatiyäwix taqi akapachan yatiyatäniwa, taqi markanakaru testigjam, ukatsti tukusiwix purininiwa. (Mateo 24:14)